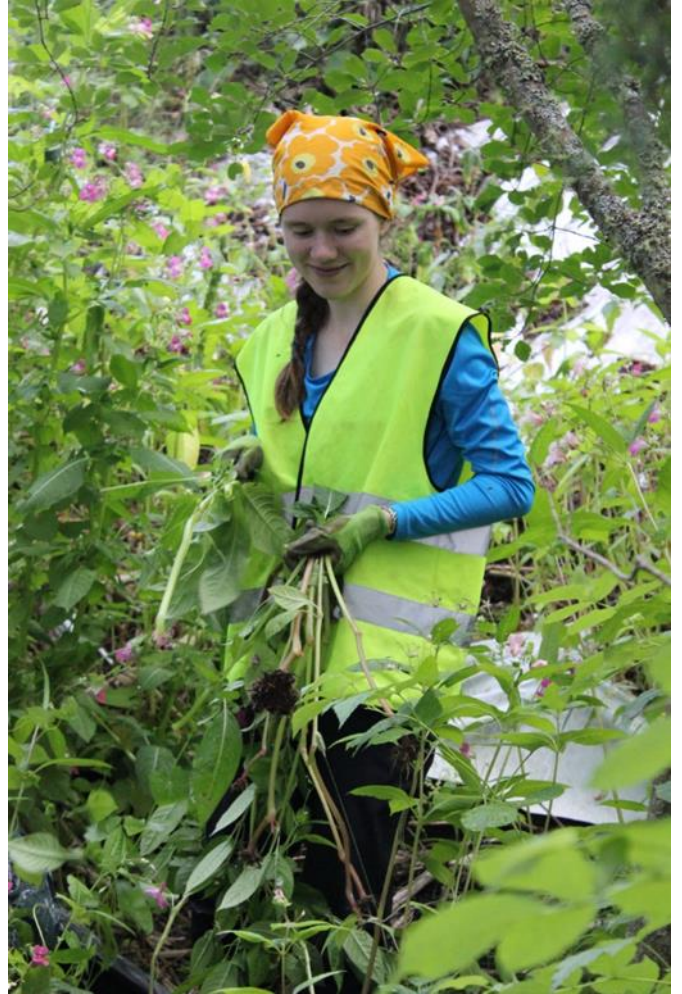

Vieraslajitiedotusta ja -torjuntaa Kyrönjoella 2021

Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Anna Lähde & Marianne Uusi-Illikainen

Sisällys

1.	Johdanto.....	1
2.	Haitalliset vieraskasvilajit	2
2.1.	Komealupiini (<i>Lupinus polyphyllus</i>)	4
2.2.	Jättipalsami (<i>Impatiens glandulifera</i>)	5
2.3.	Kurtturuusu (<i>Rosa rugosa</i>).....	6
2.4.	Jättiputket (<i>Heracleum persicum</i> -ryhmä)	7
3.	Tiedotus.....	8
3.1.	Kirjastot	8
3.2.	Apila-lastenleiri.....	9
3.3.	Lehtiartikkelit.....	10
3.4.	Sosiaalinen media.....	10
3.5.	Mainonta	11
3.6.	Markkinat	12
4.	Torjuntatyö.....	13
4.1.	Talkoopaikkojen etsiminen.....	14
4.2.	Talkoot.....	14
4.2.1.	Pajuluoma 16.6.....	14
4.2.2.	Ilmajoki Pappilantien jalkapallokenttä 23.6.	15
4.2.3.	Kurikan urheilukenttä 29.6.	16
4.2.4.	Seinäjoki, Sahalampi 5.7; 19.7 ja 2.8	17
4.2.5.	Seinäjoen Malkakoski 6.7.	18
4.2.6.	Ilmajoki Kisanpuisto 13.7.....	19
4.2.7.	Mustasaari Voiti 14.7.....	20
4.2.8.	Isokyrö Maijalan hautausmaa sekä vanhan kirkon ranta 15.7. Ja 27.7	21
4.2.9.	Vähänkyrön Kirkkosaari 26.7.	22
4.2.10.	Mustasaari Skatila 10.8.....	22
4.2.11.	Soolotalkoot Seinäjoella ja Kurikassa	23
4.2.12.	Vieraslajikeräyspisteet	25
5.	Pelargonihapporuiskutukset.....	26
5.1.	Tavoitteet	26
5.2.	Menetelmät.....	26
5.3.	Tulokset ja johtopäätökset	30

5.4. Yhteenveto	32
6. Yhteenveto	34
7. Lähteet	36
8. Liitteet	38
8.1. Liite 1: Kurikka-lehti 7.6.2021	38
8.2. Liite 2: Kurikka-lehti 24.6.	39
8.3. Liite 3: Ilkka-Pohjalainen 30.6.	40
8.4. Liite 4: Ilmajoki-lehti 30.6.	41
8.5. Liite 5: Pohjankyrö-lehti 1.7.	42
8.6. Liite 6: Vasabladet 9.7.	43
8.7. Liite 7: Vasabladet 16.7.	45
8.8. Liite 8: Pohjankyrö-lehti 26.7.	46
8.9. Liite 9: Puistokyltti	47
8.10. Liite 10: Postilaatikkomainos Kurikka	48
8.11 Liite 11: Tiedote	49
8.12 Liite 12: Blogiteksti	50

1. Johdanto

Vieraslajityötä on tehty Kyrönjoen alueella jo usean vuoden ajan. Vieraslajityö aloitettiin vuonna 2017 kartoittamalla vieraskasvilajeja Kyrönjoen pääuomanvarrelta ja kartoituksia jatkettiin 2018. Vuosina 2019 ja 2020 harjoittelijoita oli kaksi ja työ painottui vieraslajitiedottamiseen ja -torjuntaan. Vuonna 2020 aloitettiin myös yhteistyö kansainvälisen INSPECT- hankkeen kanssa. (Ensiö 2018; Laine & Kivimäki 2019; Parisot & Kangasniemi 2020)

Vuonna 2021 vieraslajitiedotus- ja torjuntatyötä jatkettiin kahden harjoittelijan voimin INSPECT- hankkeen ja Kyrönjokirahaston rahoituksella. Harjoittelijoina toimivat Jyväskylän yliopiston ekologia- ja evoluutiobiologian neljännen vuoden opiskelija Anna Lähde sekä Oulun yliopiston neljännen vuoden ekologian opiskelija Marianne Uusi-Illikainen.

INSPECT-hankkeen (Invasive Species Eradication and Control on Interreg Botnia-Atlantica –hanke) tavoitteena on vähentää vieraskasvilajeista etenkin kurturuusun ja jättipalsamin esiintymistä Suomessa Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnissa sekä Ruotsissa Västerbottenin alueella. Hankkeella pyritään vähentämään vieraskasvilajien luonnon monimuotoisuudelle aiheuttamaa uhkaa. Hankkeen kolme tarkempaa osatavoitetta ovat yksinkertaisten ja kustannustehokkaiden torjuntamenetelmien kehittäminen, lajikohtaisten toimintasuunnitelmien koostaminen sekä kehittää niin alueellista että rajat ylittävää yhteistyötä vieraskasvien torjumiseksi. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen lisäksi INSPECT-hankkeessa ovat mukana Metsähallitus, Vaasan kaupunki ja Pro Agria Etelä-Pohjanmaa Suomen puolelta sekä Västerbottenin läänin hallitus ja Uumajan kunta Ruotsista. Päärahoittajana on Interreg Botnia-Atlantica -ohjelma. Hanke jatkuu vielä vuoden 2022 loppuun. (INSPECT 2020)

Kyrönjoen valuma-alue on 4923 km^2 . Pääuoma alkaa nykyäksityksen mukaan Kurikasta Kauhajoen ja Jalasjoen yhtymäkohdasta ja virtaa Ilmajoen, Seinäjoen, Isonkyrön, Vaasan ja Mustasaaren kautta Vassorinlahteen Perämereen (Lensu ym. 2016). Kyrönjoen pääuomaan laskevat Kauhajoki, Jalasjoki ja Seinäjoki (Kuva 1). Pääuoman pituus on noin 131,7 km. (Lukkarinen & Takala, 2018) Vieraslajientorjuntatyötä tehtiin kesällä 2021 Kyrönjoen pääuoman varren kunnissa Kurikasta Mustasaareen asti. Kaikissa kunnissa järjestettiin talkoita sekä kirjastonäyttelyitä. Torjunta- ja tiedotustyö keskittyi erityisesti jättipalsamiin ja komealupiiniin. Kesällä 2021 tehtiin erittäin tiivistä yhteistyötä Lapuanjoen vieraslajiharjoittelijoiden Salla Pitkäsen ja Lari Haapaniemen kanssa.

Kuva 1: Kyrönjoen pääuoma ja siihen laskevat Seinäjoki, Jalasjoki ja Kauhajoki.

2. Haitalliset vieraskasvilajit

Vieraslaajit ovat luontaisen levinneisyysalueensa ulkopuolelle kulkeutuneita lajeja ja ylittävät leviämisesteet kuten mantereet, meret ja vuoret ihmisten avulla. Uusille alueille itse saapuvat lajit luetaan puolestaan tulokaslajeiksi. Haitallisiksi vieraslajit määritellään Euroopan Unionin (EU) vieraslajiasetuksen 1143/2014 mukaan silloin, kun vieraslajien tuonti tai leviäminen uhkaa luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemipalveluita tai vaikuttaa näihin haitallisesti. EU:n alueella haitalliseksi vieraslajeiksi määritetyt kasvit on koottu EU:n vieraslajiluetteloon, jota on täydennetty EU:n komission täytäntöönpanoasetuksilla vuosina 2016, 2017 ja 2019. Vuonna 2019 EU:n haitallisten vieraslajien luettelon rinnalle voimaan tuli myös kansallinen vieraslajiluettelo, johon on listattu ne Suomen oloissa haitallisina pidetyt vieraslajit, jotka eivät kuulu EU:n vieraslajiluetteloon. Esimerkiksi haitallisista vieraskasvilajeista komealupiini ja kurtturnuusu ovat määritetty haitallisiksi ainoastaan kansallisessa vieraslajiluettelossa, kun taas jättiputki ja jättipalsami ovat sekä EU:n että kansallisen vieraslajiluettelon listalla. Maailmanlaajuisesti vieraslajit ovat jo toiseksi suurin syy monimuotoisuuden hupenemiseen ja lajien uhanalaistumiseen.

Vuonna 2016 voimaan astuneessa vieraslajeja koskevassa lain 3 § kielletään haitallisiksi luokiteltujen vieraslajien hallussa pitäminen, kasvattaminen, istuttaminen ja kylväminen, jos on riskinä niiden pääsy ympäristöön (Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta 1709/2015). Maanomistajat ovat velvoitettuja huolehtimaan kiinteistönsä alueella sijaitsevan vieraslajin hävittämisestä ja leviämisen rajoittamisesta (1709/2015 § 4). ELY-keskuksen tehtävänä on valvoa lain noudattamista ja tarvittaessa kieltää vieraslajien levittäminen ja määrätä vieraslajin ympäristöön päästänyt poistamaan esiintymä (1709/2015 § 7 ja 17). Lisäksi ELY-keskus voi määrätä hallussa pidetyn vieraslajiesiintymän takavarikoitavaksi tai hävitettäväksi (1709/2015 § 18). Lain valvojana ELY-keskus voi ilmoittaa vieraslajien luvattomasta hallussa pidosta, levittämisestä tai markkinoinnista poliisille tai Tullille esitutkintaa ja sakon laadintaa varten (1709/2015 § 20 ja 21). Vieraskasvilajeista hukkakauran ja jättiputken torjunta on edellytys myös useiden EU:n kokonaan tai osittain rahoittamien maataloustuelle sekä muutamille kansallisten viljelystukien saamiselle (Ruokavirasto 2021).

Kuva 2: Haitalliset vieraskasvilajit leviävät tehokkaasti ja valtaavat alaa luonnonvaraisilta kasveilta. Kuvan etelänruttojuuri (*Petasites hybridus*) on kansallisessa vieraslajistrategiassa haitalliseksi määritetty vieraskasvilaji.

Vaikka ELY-keskus lainvalvojana voi ilmoittaa vieraslajien luvattomasta hallussa pidosta, levittämisestä tai markkinoinnista poliisille tai Tullille esitutkintaa ja sakon laadintaa varten (1709/2015 § 20 ja 21), korostetaan ELY:n vieraslajitiedotus- ja torjuntatoimissa yhteistyötä ja ratkaisukeskeisyyttä. Sen sijaan, että kierrettäisiin tekemässä tutkintapyyntöjä maanomistajien vieraslajiesiintymistä, pyritään viestimään vieraslajien aiheuttamista haitoista, neuvoa niiden hävittämisessä ja monien muiden keinojen avulla helpottaa vieraskasvilajien poistamista.

2.1. Komealupiini (*Lupinus polyphyllus*)

Komealupiini on Pohjois-Amerikasta kotoisin oleva hernekasvi. Aikanaan komealupiini on tuotu Eurooppaan rehu- ja koristekasviksi. Luontoon karattuaan se on alkanut luontaisten vihollisten puuttuessa levitä lähes hallitsemattomasti (Kuva 3). Nykyisin komealupiini on määritelty kansallisesti haitalliseksi vieraslajiksi.

Komealupiini on yksi haitallisimmista vieraslajeista Suomessa. Se leviää tehokkaasti ja varjostaa muuta kasvillisuutta tukahduttaen sen lopulta kokonaan. Muiden hernekasvien tapaan komealupiini kykenee tuottamaan juurinystyröissään olevien typensitojabakteerien avulla itselleen ravinteita. Näin ollen se voi elää hyvinkin karuilla paikoilla ja samalla rehevöittää maaperää ja muuttaa sen alkuperäisille keto- ja niittykasveille sopimattomaksi kasvupaikaksi. Lupiini ei myöskään kelpaa ravinnoksi perhosille tai perhosen toukille. Lisäksi sen siitepöly sisältää lupaniini nimistä alkaloidia, jonka on tutkimuksissa havaittu haittaavan kimalaisten lisääntymistä (Toivonen, 2020.). Kaikki nämä vaikutukset vähentävät luonnon monimuotoisuutta.

Lupiinin tunnistaa helposti sen näyttävästä kukinnosta. Lupiinin kukinto on yleensä väriltään violetti, mutta voi vaihdella valkoisen, vaaleanpunaisen ja eriväristen violettien välillä. Komealupiini kukkii kesä-heinäkuussa, mutta saattaa jatkaa kukintaa jopa syyskuuhun saakka. Lupiini kasvaa 1-1,5 metriä korkeaksi.

Komealupiinin torjunnassa ensisijaisen tärkeää on estää kasvien leviäminen uusille alueille. Paras tapa estää leviäminen on estää lupiinin kukinta ja kerätä kukkimaan päässeiden kasvien siemenkodat pois ennen niiden kypsymistä. Suurien kasvustojen kohdalla tehokkain tapa on niitto. Komealupiinit tulee niittää useamman kerran kesässä, mielellään 2-4 kertaa, jotta estetään niitä kukkimasta. Ahkera niittäminen voi myös heikentää kasvien elinvoimaisuutta. Lupiinin voi myös kaivaa ylös maasta. Juurakko on pitkä ja vaatii jonkin verran voimaa kaivaa se ylös. Komealupiinin siemenet säilyvät maaperässä vuosikausia, jopa vuosikymmeniä, joten torjuntatyön tulee olla pitkäjänteistä.

Kuva 3: Komealupiini on päässyt leviämään hallitsemattomasti etenkin teiden varsilla, jossa se estää paahteisten alueiden ketokasvien esiintymisen.

2.2. Jättipalsami (*Impatiens glandulifera*)

Jättipalsami on EU:ssa haitalliseksi säädetty vieraslaji, joka on kotoisin Aasiasta. Jättipalsami on suurikokoinen meheväärtinen ruohokasvi (Kuva 4). Se voi kasvaa jopa kolmen metrin korkuiseksi, mutta jää Suomessa yleensä alle 1,5 metriseksi. Muiden haitallisten vieraslajien tapaan jättipalsamia on ensin tuotu koristekasviksi puutarhoihin, joista se on sittemmin levinnyt luontoon. Jättipalsami viihtyy kosteilla, runsasravinteisilla paikoilla esimerkiksi jokien varsilla, joita pitkin se myös levittäytyy tehokkaasti uusille alueille.

Jättipalsami on luokiteltu haitalliseksi vieraslajiksi, koska se on tehokas leviämään ja valtaa alaa alkuperäiseltä lajistolta. Jättipalsamia esiintyy monilla luonnonsuojelun kannalta arvokkailla alueilla ja nopeakasvuisena ja korkeana kasvina se pystyy syrjäyttämään useimmat alkuperäiset lajit. Jättipalsamin mehevät kukat myös houkuttelevat pölyttäjiä pois alkuperäislajien vaatimattomammilta kukinnoilta, joiden elintilaa jättipalsami kaventaa. Lisäksi jättipalsami vähentää hyönteisten lajirunsausta maaperässä. Tästä kaikesta seuraa luonnon monimuotoisuuden väheneminen. Jättipalsamin juuristo on hento ja sitoo huonosti maa-ainesta, mistä johtuen se aiheuttaa myös eroosio-ongelmia erityisesti jokien penkereillä.

Jättipalsami on kohtalaisen helposti tunnistettavissa. Sen lehdet ovat suikeita ja voimakkaan sahalaitaiset. Varsi on ontto ja mehevä. Kukkien väri vaihtelee, hennon vaalean punaisesta tumman pinkkiin. Suomalaisista lajeista jättipalsami on sekoitettavissa ainoastaan alkuperäiseen lajiin, lehtopalsamiin. Lehtopalsamin lehdet ovat kuitenkin loivempi reunaiset enemmän aaltoilevat kuin sahalaitaiset ja lehtopalsamin kukinto on keltainen. Jättipalsami leviää ainoastaan siemenistä, jotka voivat lentää kukinnon poksahdessa jopa 5-6 metrin päähän. Jättipalsamin siemenpankki on kuitenkin lyhytikäinen ja siemenet säilyvät maassa yleensä vain pari kolme vuotta.

Jättipalsamin torjunta on parasta aloittaa ennen kuin kasvi alkaa kukkia. Tällöin ei ole vaaraa, että tulee levittäneeksi siemeniä. Tehokkainta on kitkeä koko kasvi juurineen maasta. Suurien kasvustojen kohdalla kitkeminen on hyvin aikaa vievää ja toimivampi tapa on niitto. Niittämisessä on tosin riskinä, että katkaistut varret alkavat tehdä uusia lehtiä ja kukkia. Kitkentä tai niitto olisi parasta toteuttaa 2-3 kertaa kasvukauden aikana. Näin saadaan varmistettua, etteivät kasvit pääse ollenkaan kukkimaan ja tuottamaan siemeniä. Siemenpankissa säilyneiden siementen vuoksi kitkemistä tai niittoa on jatkettava useamman vuoden ajan. Jättipalsamia on mahdollista torjua myös laidunuksella. Heinäkuun alussa uutisoitiin Jyväskylän Vehkalammella lampaiden laiduntamisesta ja jättipalsamin torjunnassa saaduista myönteisistä tuloksista (Pennanen 2021). Lisäksi jättipalsamin torjuntaan on INSPECT-hankkeessa kokeiltu kuumahöyrykäsittelyä. Millä tahansa keinolla jättipalsamia torjutaankaan, jokien varsilla torjunta on tärkeää aloittaa yläjuoksulta alajuoksulle. Näin vältetään kasvin leviäminen jo kerran torjutuille alueille uudestaan yläjuoksun esiintymistä.

Kuva 4: Jättipalsamin kukkien väri vaihtelee vaalean punaisesta kirkkaan pinkkiin.

2.3. Kurtturuusu (*Rosa rugosa*)

Kurtturuusu on kansallisesti haitalliseksi määritelty vieraslaji (Kansallinen vieraslajiluettelo). Alun perin kurtturuusu on kotoisin Itä-Aasiasta, josta se on tuotu koristekasviksi. Kurtturuusun leviämistä ovat edesauttaneet erityisesti laajat istutukset teiden varsilla. Muiden vieraslajien tavoin kurtturuusu on tehokas leviämään. Se voi levitä siemenistä sekä maavarsistonsa avulla kasvullisesti juurakonpalasista. Uusille alueille kurtturuusu leviää pääasiassa lintujen mukana siemenistä. Kurtturuusun kiulukat ja siemenet myös kelluvat vedessä ja leviävät tehokkaasti muun muassa jokien mukana.

Kurtturuusu selviää monenlaisissa ympäristöissä, kuten rannoilla ja teiden varsilla. Eniten ongelmia kurtturuusu aiheuttaa hiekkarannoilla sekä saariston somerikoissa, joissa se voi levitä jopa hehtaarien kokoisiksi kasvustoiksi. Kurtturuusun läpitunkematon kasvusto estää rantojen virkistyskäytön ja peittää alleen kaiken muun kasvuston. Kasvien lisäksi kurtturuusu uhkaa hietikkorantojen uhanalaisia hyönteislajeja suoraan tai välillisesti viemällä elintilaa ja tukahduttamalla hyönteisten ravintokasvit. Kurtturuusu voi myös vaikuttaa maaperän ravinnetasapainoon ja mikrobiyhteisöjen rakenteeseen ja siten sen vaikutukset ympäristöön voivat olla hyvinkin laajat.

Kurtturuusu on 0,5-1,5 metriä korkeaksi kasvava pensas. Kurtturuusun hyviä tuntomerkkejä ovat tiheäpiikkiset oksat, joissa piikit ovat suorina, erikokoisia ja karvaisia. Sen lehdet ovat alta tiheäkarvaiset ja päältä uurteisen ryppyiset. Kukat ovat yleensä aniliininpunaiset, mutta väri voi vaihdella aina vaaleapunaiseen ja valkoiseen asti. Kurtturuusun kukassa on viisi terälehteä (Kuva 5).

Kurtturuusu on työläs torjuttava. Helpointa torjunta on aloittaa kasvien ollessa pieniä, silloin ne voidaan kiskoa käsin irti maasta. Isompien kasvustojen ylös kaivamiseen tarvitaan vähintään lapio, joskus jopa kaivinkone. Kaivamista helpompi tapa on torjua kurtturuusua näännyttämällä. Näännytysmenetelmässä kaikki uudet vihreät versot tulee repiä tai leikata irti ensimmäisenä kesänä

3-4 kertaa ja sen jälkeen 2-3 kertaa kesässä, kunnes kasvit ovat kuolleet kokonaan. Myös juurakot kuolevat, joten näännyttämisen jälkeen tarvitsee poistaa vain rangat. Näännyttämisen helpottamiseksi kasvusto voidaan ensin leikata matalammaksi. Kurtturuusukasvuston voi näännyttää myös peittämällä. Tässä menetelmässä kasvusto leikataan alas ja peitetään se tukevalla pressulla. Pressun annetaan olla paikallaan 2-3 vuoden ajan. Näännytettävää kasvustoa tulee seurata ja kiskoa reunan alta esiin nousevat versot pois. Kurtturuusun hävittäminen onnistuu harvoin kerralla. Pienetkin maahan jäävät juuren palat voivat alkaa muodostaa uuden kasvuston. Tästä syystä aluetta tulee seurata vielä tulevinakin vuosina ja tarvittaessa jatkaa torjuntatyötä.

Myös kurtturuusun kasvijätteen hävityksessä tulee olla tarkka. Kurtturuusun siemeniä tai juurenpaloja sisältävää jätettä ei tule laittaa kompostiin, vaan hävittää polttamalla. Pieniä määriä kasvijätettä voi laittaa poltettavaan sekajätteeseen.

Kuva 5: Kurtturuusun kukassa on viisi terälehteä eivätkä sen kukat ole kerrottuja kuten tarhakurtturuusuilla.

2.4. Jättiputket (*Heracleum persicum*-ryhmä)

Jättiputket ovat nimensä veroisesti hyvin kookkaita sarjakukkaiskasveja. Jättiputket ovat EU:ssa haitallisiksi säädettyjä vieraslajeja (EU:n vieraslajiluettelo). Suomessa tavataan kolmea jättiputkilajia, persianjättiputki (*Heracleum persicum*), kaukasianjättiputki (*Heracleum mantegazzianum*) ja armenianjättiputki (*Heracleum sosnowskyi*). Yleisin näistä on kaukasianjättiputki. Muiden haitallisten vieraskasvilajien tapaan myös jättiputki on tuotu alun perin koristekasviksi. Puutarhoista se on levinnyt joutomaille, teiden varsille sekä luontoon esimerkiksi rantalehtoihin.

Jättiputkilajien tunnistaminen toisistaan voi olla haastavaa. Jättiputken varsi on paksu, jopa 10 cm paksuinen, karvainen ja usein punaisten pilkkujen peitossa. Sen lehdet ovat suuret ja voimakkaan sahalaitaiset ja voivat kasvaa lehtiruodin kanssa yhdessä mitattuina jopa 3 metriä pitkiksi. Kukinto on väriltään valkoinen tai vaaleanpunertava kukinto on monihaarainen kerrannaissarja ja voi kasvaa jopa puolen metrin levyiseksi.

Jättiputken torjuminen on kohtalaisen työlästä, mutta siihen löytyy useita keinoja. Torjuntatyöhön ryhdyttäessä on ensiarvoisen tärkeää suojautua kunnolla. Jättiputkien kasvineste aiheuttaa yhdessä auringonvalon kanssa palovammaa muistuttavia ihovaurioita. Keväällä kasvien ollessa pieniä ne on helppo kaivaa ylös juurineen. Ensimmäisen vuoden taimet ovat hentoja ja ne voidaan poistaa käsin

kitkemällä. Toinen tapa torjua jättiputkia on katkaista kasvin pääjuuri 10-20 cm syvyydestä tai kaivaa juuri kokonaan ylös maasta. Jättiputket lisääntyvät vain siemenistä, joten pelkkä kukintojen poistaminen estää kasveja leviämästä eteenpäin. Niittämällä voidaan myös estää kukintaa ja heikentää kasvien elinvoimaisuutta. Niitettäessä tulee kuitenkin erityisesti varoa roiskuvaa kasvinestettä. Jättiputkia voidaan torjua myös peittämällä koko kasvusto paksulla mustalla muovilla. Muovia on pidettävä paikalla 2-3 vuotta, jotta kaikki kasvin osat ovat varmasti kuolleet. Kasvin lisääntymiskyvyttömät osat kuten lehdet voidaan kompostoida, mutta kukinnot ja siemenet tulee hävittää polttamalla.

Kuva 7: Jättiputkikasvustoa Kauhajoella heinäkuussa 2021.

3. Tiedotus

Kesällä 2021 vieraslajitiedotusta tehtiin aiemmilta vuosilta tuttuun tapaan kirjastoissa, markkinoilla, lehdistön avulla sekä sosiaalisessa mediassa. Tiedottaminen aloitettiin ilmestyneellä 8.6.2021 tiedotteella (Liite 8), jossa kerrottiin kesän aikana tehtävistä tiedotus- ja torjuntatöistä Kyrönjoen ja Lapuanjoen alueella. Tämän lisäksi valmistettiin vieraslajeista kertovia informatiivisia kylttejä (Liite 11) Törnävän kartanonpuistoon, Myllysaareen ja Kampusrannan puistoon. Kylttejä laitettiin puistoihin yhteensä 9 kappaletta.

3.1. Kirjastot

Kesän aikana Kyrönjoen varren kuntien kirjastoissa kiersi vieraslajiaiheinen, komealupiinista, jättipalsamista, kurttureususta sekä jättiputkesta kertova näyttely (Taulukko 1). Näyttely kiersi yhteensä 8 kirjastossa ja se koostui lajien tunnistamis- ja torjuntaohjeista. Vieraslajijulisteiden lisäksi näyttelyssä oli esillä muun muassa jättiputken varsi sekä kurttureusun juurakko ja lapsille

piirustustehtävä. Lisäksi vieraslajiaiheisia julisteita oli esillä sekä Seinäjoen kirjastoautoissa Ilonassa ja Ykässä että Kurikan kirjastoautossa.

Kirjastot olivat varsin innokkaita ottamaan näyttelyn esille. Monet kirjastot myös laittoivat aihepiiriin liittyvää kirjallisuutta esille. Mustasaaren kirjastossa vieraslajinäyttely (Kuva 8) oli ensimmäistä kertaa ja aihe sai hyvän vastaanoton.

Kuva 8: Vieraskasvilajinäyttely Mustasaaren pääkirjastossa

Taulukko 1: Vieraskasvilajinäyttelyn aikataulu

Kirjasto	Näyttelyn ajankohta
Ylistaron monipalvelukirjasto	7.6.-18.6.
Isonkyrön kunnankirjasto	7.6.-18.6.
Nurmon kirjasto	21.6.-2.7.
Peräseinäjoen monipalvelukirjasto	28.6.-9.7.
Ilmajoen kunnankirjasto	2.7.-15.7.
Kurikan pääkirjasto	2.7.-30.7.
Mustasaaren pääkirjasto	12.7.-28.7.
Seinäjoen kaupunginkirjasto	26.7.-9.8.

3.2. Apila-lastenleiri

Vieraslajeista käytiin kertomassa myös alku kesästä 11.6. Ylistaron monipalvelukirjastolla järjestetyllä Apila-lastenleirillä. Leiri oli suunnattu kolmasluokkalaisille ja sen tavoitteena oli tukea erityisesti niitä lapsia, joilla on haasteita lukemisessa. Kaksi tuntia kestäneen vierailun aikana leikittiin Kuka pelkää jättiputkea -juoksuleikkiä sekä opeteltiin tuntemaan vieraskasvilajeja muistipelin ja rastiradan avulla.

Rastiradalla lapset saivat tehtäväkseen auttaa Ripa-rusakon vieraslajiviidakosta takaisin kukkakedolle. Erilaisten tunnistuskuvien ja kysymysten avulla haastettiin lapsia pohtimaan vieraskasvilajien ja luonnonvaraisten kasvien eroja. Ripa-rusakon tarina helpotti lapsia ymmärtämään vieraslajien muodostamia haittoja: rusakko ei pysty loikkimaan kurturuusukasvuston läpi ja sen on haastavaa erottaa jättiputki vuohenputkesta. Muistipelissä lapset yhdistivät kasveja niiden nimiin. Osa kasveista oli vieraslajikasveja ja osa luontaisia kasvilajeja. Pelin alussa kasvit käytiin yhdessä läpi ja puhuttiin yleisesti vieraslajeista. Muistipelinä toimi Luonto-Liiton kouluvierailumateriaalien Viekaskortit. Lopuksi lapset saivat värittää halutessaan lupiinivärityskuvia.

Tehtävistä etenkin muistipeli toimi hyvin. Lapset oppivat nopeasti yhdistämään uudet kasvit niiden nimiin. Rastirata oli paikoin sen sijaan hieman liian haastava, eikä lasten keskittyminen meinannut riittää loppuun saakka. Vaikka vieraslajit olivat käsitteenä lapsille outo, kaikki tunsivat ainakin muutaman kasveista jo ennestään. Jotkut lapsista tiesivät myös vanhempiensa hävittäneen vieraslajeja omilta pihoiltaan. Kokonaisuutena parin tunnin vierailu onnistui hyvin. Vierailun jälkeen lapset tiesivät, mitä vieraslajilla tarkoitetaan sekä osasivat nimetä sekä tunnistaa kuvista lupiinin ja jättipalsamin.

3.3. Lehtiartikkelit

Kesän aikana vieraslajiaiheesta julkaistiin 8 lehtiartikkelia (Taulukko 2), joissa oli esillä erityisesti jättipalsami ja lupiini sekä niiden torjunta. Myös vieraslajitalkoot sekä vieraskasvijätteen keräyspiteet saivat näkyvyyttä. Haastatteluja annettiin yhdessä Lapuanjoen harjoittelijoiden kanssa.

Taulukko 2: Kesän 2021 aikana lehdissä julkaistut vieraskasvilajeista ja talkoista kertovat lehtiartikkelit

7.6.	Kurikka-lehti
24.6.	Kurikka-lehti
30.6.	Ilkka-Pohjalainen
30.6.	Ilmajoki-lehti
1.7.	Pohjankyrö-lehti
9.7.	Vasabladet
16.7.	Vasabladet
26.7.	Pohjankyrö-lehti

3.4. Sosiaalinen media

Vieraslajiaihe oli esillä myös sosiaalisessa mediassa. ELY-keskuksen ja INSPECT-hankkeen Instagram-tileille tehtiin postauksia aiheesta. Postauksia tehtiin enimmäkseen lupiinista ja jättipalsamista sekä niiden torjumisesta, mutta myös jättiputkesta sekä yleisesti siitä, miksi vieraslajientorjunta on tärkeää ja miten ne ovat levinneet luontoon (Kuva 9). Paikallisissa Facebook-ryhmissä; Puskaradio Seinäjoki, Puskaradio Kurikka ja Puskaradio Alavus sekä Avoin kuvapäiväkirja maaseuduntuottajille-Facebook ryhmässä tehtiin postaus aiheesta, mikä kannustaisi ihmisiä vieraslajien torjuntaan. Aiheesta syntyi runsaasti keskustelua. Eniten kommentteja tuli Avoin kuvapäiväkirja maaseuduntuottajille-ryhmässä, jossa niitä kertyi 124 kappaletta. Keskusteluja hyödynnettiin osana

vieraslajien torjunnan haasteista ja mahdollisuuksista kirjoitettua blogitekstiä (Liite 9). Talkootapahtumien mainostaminen tapahtui suurelta osin sosiaalisen median kautta.

Kuva 9: Kesän aikana Etelä-Pohjanmaan Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen sivuilla julkaistiin postaukset, jossa esiteltiin jättiputket ja ukonputki sekä lehtopalsami ja jättipalsami lajipareina. Sekä annettiin vihjeitä näiden erottamiseen toisistaan.

3.5. Mainonta

Talkoita pyrittiin mainostamaan kaikissa aiheeseen sopivissa Facebook -ryhmissä, kuntien ja kaupunkien Facebook -sivuilla sekä INSPECT-hankkeen ja Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen Instagram -tileillä (Taulukko 3). Lisäksi joitakin talkootapahtumia mainostettiin lehdissä, postilaatikkoihin jaetuilla mainoksilla (Liite 12) sekä paikallisille ilmoitustauluille jaetuilla mainoksilla. Postilaatikkoihin jaetuissa mainoksissa oli myös tiivis tietopaketti vieraslajeista ja niiden torjumisesta.

Talkoolaisilta saatujen tietojen mukaan parhaiten olivat tavoittaneet lehdissä olleet ilmoitukset. Talkoomainokset herättivät paikallisten huomion myös kunnan Facebook-sivuilla sekä kyläyhdistysten sivuilla ja aktiivien WhatsApp-ryhmässä. Instagramin tai Facebookin kuntalaisryhmien tai vieraslajien torjuntajoukot Facebook-ryhmän kautta emme saaneet talkoolaisia paikan päälle.

Taulukko 3: Vieraslajitalkoiden mainoksien julkaisupaikat

Talkoopaikat	Facebook (ryhmät/sivut)	Muu mainonta
Seinäjoki, Pajuluoma 16.6.	-	Etelä-Pohjanmaan ELY Seinäjoen osaston sähköpostilista
Ilmajoki, Urheilukenttä 23.6.	Vieraslajien torjuntajoukot, Ilmajoen puskaradio, Ilmajoen tapahtumat	ELY:n ja INSPECT:n Instagram
Kurikka 29.6.	Vieraslajien torjuntajoukot, Puskaradio Kurikka, Kurikan kaupunki	Kurikka-lehti, ELY:n ja INSPECT:N Instagram

Seinäjoki, Malkakoski 6.7.	Vieraslajien torjuntajoukot, Hanhikosken kyläyhdistys, Puskaradio Seinäjoki	ELY:n Instagram, Etelä-Pohjanmaan ELY Seinäjoen osaston sähköpostilista, Pohjankyrö-lehti, Hanhikosken kyläyhdistyksen WhatsApp
Ilmajoki, Kaisanpuisto 13.7.	Vieraslajien torjuntajoukot, Ilmajoen puskaradio, Ilmajoen tapahtumat, Ilmajokiset	Ilmajoki-lehti, Ilmajoen kirjasto, Etelä-Pohjanmaan luonnonsuojeluyhdistyksen sivut ja somekanavat, ELY:n Instagram, paikalliset ilmoitustaulut
Mustasaari, Voitila 14.7.	Vieraslajien torjuntajoukot, Jokikylässä tapahtuu, Mustasaarenkylät, Tapahtuu Vaasassa ja Mustasaassa	Vasabladet, talkoomainokset paikallisilla ilmoitustauluilla, ELY:n Instagram, Mustasaaren kunnan Instagram
Isokyrö, Maijalan hautausmaa 15./27.7.	Isonkyrön kunta, Isonkyrön seurakunta, Vainion vesat- partio lippukunta, Vieraslajien torjuntajoukot	Etelä-Pohjanmaan luonnonsuojeluyhdistyksen sivut ja somekanavat, Paikalliset ilmoitustaulut, ELY:n ja INSPECT:n Instagram, Pohjankyrö-lehti
Vähäkyrö, Kirkkosaari 26.7.	Vieraslajien torjuntajoukot, Vähäkyrö-Tervajoki puskaradio, Vähässäkyrössä tapahtuu, Vähäkyrö seura	Vaasan 4H-yhdistyksen somekanavat, Pohjankyrö-lehti, Paikalliset ilmoitustaulut, ELY ja INSPECT:n Instagram, mainoslehtiset
Mustasaari, Skatila 5.8.	Wasa UF Skatila, Jokikylässä tapahtuu, Tapahtuu Vaasassa ja Mustasaassa, Vieraslajien torjuntajoukot, Soolotalkoot	Etelä-Pohjanmaan ELY Vaasan osaston sähköpostilista

3.6. Markkinat

Vieraslajitiedotusta tehtiin kesän aikana myös Etelä-Pohjanmaan alueella järjestetyillä markkinoilla yhdessä Lapuanjoen vieraslajiharjoittelijoiden kanssa (Taulukko 4). Markkinoita oli tänä kesänä vähän koronatilanteesta johtuen. Markkinat sijaitsivat pääasiassa toiminta-alueemme ulkopuolella, mutta päätimme silti osallistua niihin, sillä vieraslajitietous on tärkeää kaikkialla.

Taulukko 4: Markkinat kesällä 2021

Markkinat	Ajankohta
Kansainväliset & suomalaiset Suurmarkkinat (Seinäjoki)	10.6.-13.6.
Rokulipäivät (Alajärvi)	2.-3.7.
Lappajärven markkinat	16.7.
Kuortaneen markkinat	23.7.

Seinäjoen kansainvälisten suurmarkkinoiden ajaksi ripustettiin ELY-keskuksen ikkunoihin vieraslajeista kertovia julisteita. Ensimmäisillä varsinaisilla markkinoilla oltiin Alajärven Rokulipäivillä, jossa kiinnostus vieraslajeja kohtaan oli melko vähäistä. Markkinajärjestäjien mukaan helteestä johtuen markkinoilla oli myös tavanomaista vähemmän ihmisiä. Lappajärven markkinoilla sen sijaan oli huomattavasti enemmän aiheesta kiinnostuneita. Markkinakävijöiden kanssa syntyi hyvää keskustelua ja tietoutta päästiin jakamaan erityisesti kurturuusun tunnistamisesta ja torjunnasta. Hyvänä vetonaulana toimi myös Hernehepun heittokisa, jossa kuivatuilla herneillä täytettyjä puutarhahanskoja heitettiin vieraskasvilajien kuvilla koristettuihin sankoihin ja yritettiin torjua näin vieraskasvilajeja (Kuva 10). Kuortaneen kuhinoilla kiinnostus oli kohtalaista.

Kuva 10: Lappajärven markkinoilla ja Kuortaneen kuhinoilla järjestettiin hernehepun heittokisa. Kiinnostus vieraskasvilajeja kohtaan oli näillä markkinoilla myös suurempi kuin Alajärven Rokulipäivillä.

4. Torjuntatyö

Konkreettinen jättipalsamin torjuntatyö koostui pääasiassa kahdesta osiosta: talkoista sekä pelargonihapporuiskutuksista. Yhdessä Seinäjoen ja Kurikan kaupunkien kanssa järjestettiin myös soolotalkoita. Lisäksi Mustasaarella sekä Vähässäkyrössä kokeiltiin vieraskasvijätteen keräyspisteitä, joihin ihmiset saivat tuoda ilmaiseksi omilla pihilla vieraskasvien torjunnassa syntyneen kasvijätteen.

4.1. Talkoopaikkojen etsiminen

Talkoopaikkojen etsiminen aloitettiin kartoittamalla aiempien vuosien talkookohteet. Kaikista paikoista löytyi edelleen sen verran runsaasti jättipalsamia, että talkoot päätettiin järjestää samoilla kohteilla. Jättipalsamin torjuttiin myös uusilla kohteilla Seinäjoen Malkakoskella, Mustasaaren Voitiassa ja Isonkyrön Maijalan hautausmaalla. Talkoita järjestettiin kesäkuun lopusta elokuun alkuun (16.6.-5.8.) usein iltapäivästä klo: 17-19, jolloin paikalliset olivat päässeet töistä eikä keskipäivän helle enää ollut pahimmillaan. Kaiken kaikkiaan Kyrönjoen alueella oli kesän 2021 aikana kymmenet jättipalsamin torjuntatalkoot.

4.2. Talkoot

4.2.1. Pajuluoma 16.6.

Ensimmäiset talkoot järjestettiin Seinäjoen Pajuluomalla 16.6 klo: 13.30-16.00 ELY-keskuksen henkilöstölle osana ELY:n kehittämispäivää. Talkooalue oli tenniskentän vieressä sijaitseva vanha pihapiiri (Kuva 11). Alueella on kitketty jättipalsamia aiempinakin vuosina ja kitkentä on tehonnut. Jättipalsamia kasvoi alueella enää kohtalaisen vähän. Toisin kuin edellisinä vuosina jättipalsamia, joutui etsimään muun kasvillisuuden joukosta. Seinäjoen kaupunki haki kertyneet neljä jätesäkkiä talkoopaikalta seuraavana aamuna.

Talkooalue saatiin puhdistettua jättipalsamista varsin tehokkaasti kahden tunnin aikana kuuden talkoolaisen ja kolmen harjoittelijan voimin. Alueelta kitkettiin vielä loppukesästä 3.8 kolme jätesäkillistä jättipalsamia.

Kuva 11: Jättipalsamin torjuntatalkoiden alue Pajuluomalla Seinäjoella. Alemmalla punaisella rajatulla alueella järjestettiin ELY-keskuksen talkoot 16.6. Ylempi punaisella merkitty alue oli soolotalkoopaikkana kesäkuun lopusta elokuun alkuun.

4.2.2. Ilmajoen Pappilantien jalkapallokenttä 23.6.

Ilmajoen Pappilantien jalkapallokentän laidalla olevasta ojasta (Kuva 12) jättipalsamia kitkettiin talkoissa 23.6. Jättipalsamia on kitketty alueelta aiemmin kesällä 2018 ja 2019. Tuolloin jättipalsamia kitkettiin Pappilantien toiselta puolelta, josta se on saatu hävitettyä. Jalkapallokentän puoleisessa ojassa jättipalsamia on kuitenkin vielä runsaasti. Talkoopaikkana Pappilantien jalkapallokenttä on helposti saavutettavissa ja alueella on kesäisin aktiivisesti toimintaa. Ojan pientareiden jyrkkyys ja pohjan mutaisuus vaatii kuitenkin kitkijöiltä hyvää tasapainoa.

Osallistujia talkoisiin ei tullut siitä huolimatta, että talkoot olivat saaneet näkyvyyttä sekä Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen että Ilmajoen kunnan Facebook-sivuilla (Taulukko 3). Jättipalsamin haitoista keskusteltiin kuitenkin paikalla lasten jalkapalloa seuranneiden vanhempien kanssa.

Jättipalsamia saatiin talkoissa kitkettyä kolmen jätessäkillisen verran. Osallistujien vähäisyyden vuoksi osa kohteesta jäi kuitenkin kitkemättä.

Kuva 12: Ilmajoen Pappilantien jalkapallokentän laidan jättipalsamiesiintymä.

4.2.3. Kurikan urheilukenttä 29.6.

Kurikan urheilukentällä jatkettiin vuonna 2019 alkanutta jättipalsamin torjuntatyötä. Talkoissa kitkettiin jättipalsamia samoilta alueilta kuin edeltävänä vuonna: joen rannasta sekä urheilukentän laidoilta (Kuva 13). Lupa talkoisiin saatiin urheilukentän alueen omistavalta Kurikan kaupungilta, joka myös hoiti talkoissa syntyneen kasvijätteen talkoita seuraavana aamuna jätteenkäsittelylaitokselle.

Iltapäivän talkoissa saatiin käytyä koko alue läpi ja kitkettyä 10 jätessäkillistä jättipalsamia. Helteestä huolimatta paikalle saapui neljä innokasta talkoilijaa. Talkoita mainostettiin sekä ELY:n että Kurikan kaupungin Facebook-sivuilla ja vieraslajien torjuntajoukoissa (Taulukko 3). Lisäksi tapahtuma sai näkyvyyttä 24.6. ilmestyneessä Kurikka-lehden jutussa (Liite 2).

Kurikan urheilukentällä kitkennän onnistuminen näkyy jo ja jättipalsamin määrä edellisistä vuosista on vähentynyt. Vaikka kitkennässä oltiin huolellisia, niin myöhemmin kesällä havaittiin paikalla

nousseen joitakin jättipalsameja. Lisäksi kevättulvat saattavat kuljettaa jättipalsamin siemeniä Kyrönjoen yläjuoksulta alueelle. Aluetta onkin tarkkailtava tulevana vuosina ja talkoita järjestettävä tarvittaessa.

Kuva 13: Kurikan urheilukentän jättipalsamiesiintymät.

4.2.4. Seinäjoki, Sahalampi 5.7; 19.7 ja 2.8

Jättipalsamia esiintyy runsaana Koskenalantien sillan alla Sahalammen saarissa, jossa se valtaa alaa muulta joenvarsikasvillisuudelta: punakoisolta (*Solanum dulcamara*), rantakukalta (*Lythrum salicaria*), myrkkyykeisolta (*Cicuta virosa*), ranta-alpilta (*Lysimachia vulgaris*) ja luhtavuohennokalta (*Scutellaria galericulata*) (Kuva 14). Esiintymän sijaitseminen Kyrönjoen yläjuoksulla koskialueella edesauttaa jättipalsamin tehokasta leviämistä alueelta alajuoksun suuntaan. Alueen kivikkoisuus, paikoitellen kova virtaus sekä veden syvyys tekevät alueesta vaikeakulkuisen ja yleisten talkoiden järjestämiseen soveltumattoman. Aiemmin jättipalsamia oli torjuttu kesällä 2018 Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen vieraslajiharjoittelijan ja Seinäjoen kaupungin yhteistalkoissa (Ensiö 2018). Tänä kesänä jättipalsamia kitkettiin vieraslajiharjoittelijoiden voimin 5.7, 19.7. ja 2.8. Kitkennästä ja kasvijätteiden pois kuljetuksesta sovittiin alueen omistavan Seinäjoen kaupungin kanssa. Lisäksi Seinäjoen kaupungin viherpalvelut kävivät niittämässä osan saarista 5.7.

Yhteensä kaikissa talkoissa saatiin kitkettyä 82 jätessäkillistä jättipalsamia (32+35+15). Viimeisellä kerralla jättipalsamin siemenkodat olivat jo paikoin kypsyneet, minkä vuoksi kitkemisessä jouduttiin olemaan aiempaa varovaisempia. Kaikkea jättipalsamia ei alueelta saatu kitkettyä ja ensi kevään

tulvien myötä alueelle tulee luultavasti uusia siemeniä joen yläjuoksulta. Alueen esiintymää on laaja ja koskelta jättipalsamilla on vapaa leviämisyväylä muun muassa Mallaskoskelle. Jättipalsamien torjunnan jatkotoimista keskusteltiin Seinäjoen kaupungin kanssa. Vaikka tulevista torjuntakeinoista ei vielä sovittu, Seinäjoen kaupunki aikoo jatkossa torjua jättipalsamia alueella aktiivisemmin.

Kuva 14: Seinäjoen Sahalammen jättipalsamiesiintymät.

4.2.5. Seinäjoen Malkakoski 6.7.

Uutena talkookohteena tänä vuonna oli Seinäjoen Malkakoski, jossa jättipalsamia esiintyy kosken länsipuolella lintutornin takana pellon piennarojassa sekä rantametsässä (Kuva 15). Lupa talkoisiin saatiin alueen omistavalta yksityiseltä maanomistajalta. Talkoista tiedotettiin laajasti sosiaalisessa mediassa mm. paikallisten kyläyhdistyksen Facebook-sivuilla ja Hanhikosken kylän WhatsApp-ryhmässä (Taulukko 3). Lisäksi talkoista tehtiin mainos 1.7. ilmestyneeseen Pohjankyrö-lehteen (Liite 5).

Talkoiden aikana satoi kaatamalla vettä, mistä johtuen talkoolaisia ei saapunut paikalle. Yhdessä Lapuanjoen vieraslajiharjoittelijoiden kanssa saatiin kuitenkin kitkettyny noin kymmenen metrin matkalta jättipalsamia pellonpielen ojasta 17 jätessäkillistä.

Talkookohteena Malkakoski on kuitenkin hyvä ja talkoot kannattaa järjestää alueella tulevinakin vuosina. Sen lisäksi, että paikalla on runsaasti kitkettävää, se on paikkakuntalaisille tuttu uintipaikkana. Kyläyhdistyksen kautta tapahtuva mainostaminen tuntui tavoittavan ihmisiä hyvin.

Kuva 15: Ylistaron Malkakoskella kitkettiin jättipalsamia rannan tuntumasta sekä pellonpielen ojasta.

4.2.6. Ilmajoki Kisanpuisto 13.7.

Ilmajoen toiset talkoot järjestettiin Kisanpuistossa 13.7. (Kuva 16). Talkoissa jatkettiin edellisenä vuonna 2020 alkanutta jättipalsamin torjuntaa alueella. Suurin osa alueesta oli kunnan omistamaa, mutta jättipalsamia esiintyi joen ympärillä myös yksityisillä mailla. Tapahtumaa mainostettiin laajalti sekä sosiaalisessa mediassa että paikkakunnan ilmoitustauluilla (Taulukko 3). Lisäksi tapahtumasta mainittiin 30.6 ilmestyneessä Ilmajoki-lehden jättipalsamia käsitelleessä artikkelissa (Liite 4). Helteinen sää sekä Ilmajoella heinäkuun alussa huonontunut koronatilanne saattoivat vaikuttaa siihen, ettei talkoisiin tullut laajasta mainostuksesta huolimatta yhtään osallistujaa.

Kuva 16: Ilmajoen Kisanpuistossa jättipalsamin kitkentää jatkettiin samoilla alueilla kuin 2020. Punaisella merkittynä alueet, joista jättipalsamia kitkettiin.

Harjoittelijoiden voimin alueelta kitkettiin 10 jätesäkillistä jättipalsamia. Torjunta ulottui puiston läpi mutkittelevan joen molemmille puolille. Koska alueella oli jättipalsamia hyvin paljon, kaikkia kasviyksilöitä ei saatu poistettua. Tulevina kesinä kitkennän jatkaminen alueella on tarpeen. Alueella havaittiin myös yksittäinen jättiputki, josta tehtiin ilmoitus Ilmajoen kunnalle.

4.2.7. Mustasaari Voiti 14.7.

Mustasaaren Voitiassa (Voitbyntie 98) järjestettiin jättipalsamin kitkentätalkoot 14.7. Talkoot järjestettiin yksityisen maanomistajan tontille, jossa jättipalsamia kitkettiin ojan reunamilta ja pellon ympäristöstä (Kuva 17). Mustasaaren kunta järjesti paikalle lavan, jonne jätesäkkeihin kerätyt jättipalsamit kerättiin. Lava jätettiin talkoiden jälkeen paikalle heinäkuun loppuun asti, jotta paikalliset saattoivat jatkaa jättipalsamin sekä muiden vieraskasvilajien torjuntaa omilla pihdoillaan ja tuoda kasvijätteen lavalle. Jo talkoiden aikana useimmat paikalliset talkoilijat kitkivät jättipalsamia omilla pihdoillaan ja olivat ilahuneita lavan tarjoamasta helposta kasvijätteen hävittämismahdollisuudesta.

Talkoissa oli seitsemän osallistujaa ja yhteensä kahden tunnin aikana saatiin kitkettyä 25 jätesäkin edestä jättipalsamia. Talkoot saivat näkyvyyttä Mustasaaren kunnan sosiaalisen median kanavissa, Vasabladetissa, ELY:n Facebook-sivuilla sekä paikallisten kylien Facebook-sivuilla (Taulukko 3). Ennen talkoita mainoksia laitettiin esille myös Mustasaaren kirjastoon, K-supermarkettiin sekä talkoopaikan vieressä olevalle ilmoitustaululle

Kuva 17: Mustasaaren Voitiassa jättipalsamia torjuttiin talkoilla ensimmäistä kertaa. Punaisella merkittynä alueet, joista jättipalsamia kitkettiin.

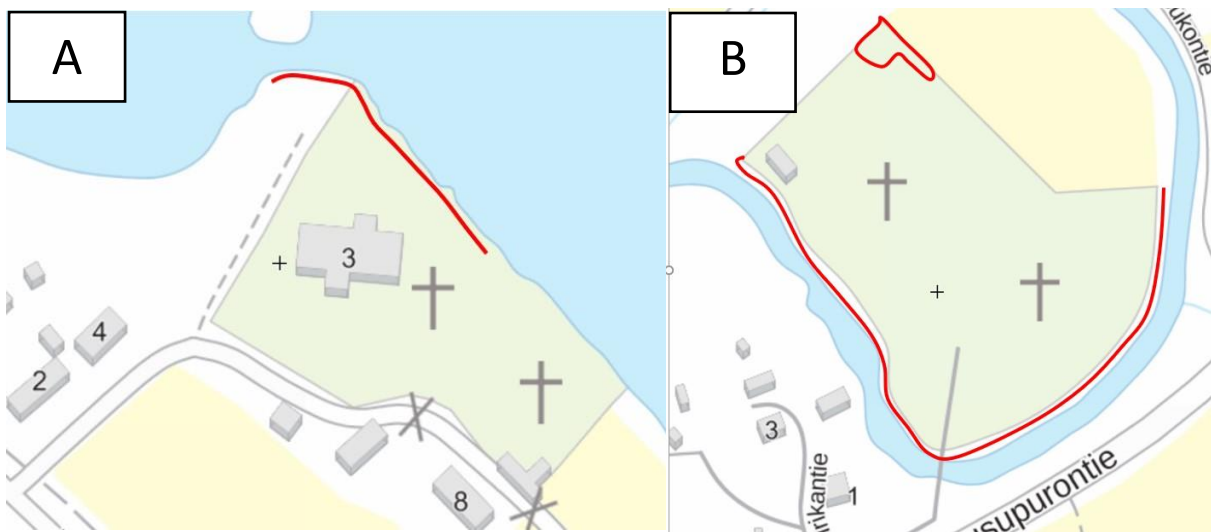
4.2.8. Isonkyrö Maijalan hautausmaa sekä vanhan kirkon ranta 15.7. Ja 27.7

Isonkyrön Maijalan hautausmaalla (Ulrikantie 1 A) järjestettiin kesän aikana kahdet jättipalsamin kitkentätalkoot. Talkookohteena hautausmaa oli uusi ja lähes koko hautausmaata kehystävien jättipalsamikasvustojen vuoksi aikaa vievä (Kuva 18 B). Tiistaina 15.7 klo: 10-13 järjestettyjen talkoiden jälkeen päädyttiinkin pitämään alueella toiset talkoot seuraavan viikon tiistai-iltapäivänä 27.7 klo:17-19, jolloin kitkettiin jättipalsamia myös Isonkyrön Vanhan Kirkon rannassa (Museotie 3) (Kuva 18 A). Isonkyrön seurakunta osallistui aktiivisesti torjuntatalkoiden järjestämiseen ja kunta kuljetti jätessäkitetyn kasvijätteen pois kitkentäpaikalta talkoita seuraavana aamuna.

Ensimmäiset Maijalan hautausmaan talkoot järjestettiin yhteistyössä hautausmaan työntekijöiden kanssa. Osallistujien määrä jäi kuitenkin vähäiseksi (kaksi työntekijää ja neljä harjoittelijaa). Tiistain 27.7 talkoita mainostettiin laajemmalti sosiaalisessa mediassa Isonkyrön kunnan, Isonkyrön seurakunnan ja paikallisten partiolaisten Vainion Vesojen Facebook-sivuilla. Lisäksi tapahtumasta levitettiin julisteita paikalliseen kirjastoon sekä Vanhan kirkon vieressä olevan Kotiseutumuseon alueelle (Taulukko 3).

Tiistain 27.7 talkoissa jättipalsamin kitkentään osallistui huomattavasti enemmän väkeä. Maijalan hautausmaalla jättipalsamia kitkettiin kahden harjoittelijan ja kolmen talkoolaisen voimin 21 jätessäkillistä. Vanhalla kirkolla harjoittelijat ja kuusi talkoolaista keräsivät jättipalsamia 15 jätessäkillistä. Innokkaimmat kitkivät Vanhalla kirkolla vielä talkooajan jälkeen 10 jätessäkillistä.

Tarve talkoille ja jättipalsamin torjuntatoimille tulevina kesinä tiedostettiin seurakunnan aktiivien keskuudessa. Talkoissa suunniteltiin jo seuraavan kesän talkoiden laajentamista Vanhan kirkon edustalta Kontsaansaaren jättipalsamikasvustoon.

Kuva 18: Jättipalsamia esiintyy Isonkyrön seurakunnan mailla runsaasti. Vasemmalla kuvassa (a) Vanhan Kirkon rannan talkooalue ja oikealla (b) Maijalan hautausmaan talkooalue. Jättipalsamia esiintyy kitkettyjen alueiden ulkopuolellakin.

4.2.9. Vähänkyrön Kirkkosaari 26.7.

Vähänkyrön Kirkkosaarella järjestettiin maanantaina 26.7. jättipalsamin kitkentätalkoot kolmatta vuotta peräkkäin (Kuva 19). Samaan aikaan viereiselle Rinki-ekopisteelle (Kaavontönnkä 7) pystytettiin vieraskasvijätteen keräyspiste. Vaasan kaupunki haki kerralla sekä talkoiden aikana että paikallisten vieraslajikeräykseen tuomat jättesäkit jäteasemalle poltettavaksi maanantaina 2.8.

Sekä talkoita että vieraskasvijätteen keräyspistettä mainostettiin paikallislehden ja Facebookin välityksellä. Lisäksi mainoksia oli esillä kirjastossa, K-supermarketissa ja niitä jaettiin lähialueen asukkaiden postilaatikoihin (Taulukko 3). Jättipalsamia saatiin vähäisestä osallistujamäärästä huolimatta kitkettyä 31 jättesäkillistä.

Alueen jättipalsamikasvusto on laaja ja sen hävittäminen vaatisi pitkäjänteistä niittoa ja kitkentää useamman kerran kesässä muutamien vuosien ajan. Kerran kesässä järjestettävillä talkoilla ei saada alueen jättipalsamikasvustoa hävitettyä. Edellisen kesän harjoittelijoiden ja tämän kesän havaintojen perusteella ehdotettiin kiinteistön omistavalle Vaasan seurakunnalle lammaslaitumen perustamista alueelle.

Kuva 19: Jättipalsamia esiintyy Vähänkyrön Kirkkosaarella runsaasti. Punaisella kuvassa alueet, joilta jättipalsamia kitkettiin.

4.2.10. Mustasaari Skatila 10.8.

Kesän viimeiset talkoot järjestettiin Mustasaaren Skatilassa 10.8 klo: 13 eteenpäin. Kuten edellisenäkin vuotena jättipalsamia oli kitkemässä Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen Vaasan toimipisteen työntekijöitä. Talkoita sekä talkooviikolla Wasa UF Skatilan pihassa ollutta vieraslajikeräyspistettä mainostettiin paikallisille asukkaille sosiaalisen median kautta (Taulukko 3).

Talkoisiin osallistui lopulta kuusi ELY-keskuksen työntekijää sekä pari paikallista, jotka torjuivat jättipalsamia omilla pihamaillaan talkoiden aikana. Yhteensä talkoissa saatiin kitkettyä noin 30 jätesäkillistä jättipalsamia ja ulotettua torjunta edellistä vuotta laajemmalle alueelle. Toista vuotta mukana olleiden talkoolaisten mukaan jättipalsami oli vähentynyt huomattavasti edellisestä vuodesta. Jättipalsamikasvustot ovat alueella huomattavat/laajat eikä koko esiintymää saatu kitkettyä (Kuva 20). Torjuntatoimien jatkaminen alueella on välttämätöntä.

Kuva 20: Jättipalsamin torjuntaa jatkettiin kitkentätalkoilla Mustasaaren Skatilassa. Punaisella kuvassa alueet, joilta jättipalsamia kitkettiin. Kuvan oikeassa alalaidassa jättipalsamikasvusto jatkuu vielä kitkettyä alueen ulkopuolella joen varressa.

4.2.11 Soolotalkoot Seinäjoella ja Kurikassa

Kyrönjoen varren kuntia kannustettiin osallistumaan kuluneena kesänä ensimmäistä kertaa järjestettyyn valtakunnalliseen soolotalkookampanjaan. Suomen ympäristökeskuksen, Luonnonvarakeskuksen ja Suomen luonnonsuojeluliiton kampanjassa kunnat voivat perustaa talkookohteita lupiin ja jättipalsamin torjumiseksi ja kannustaa näin paikallisia vieraslajien torjuntatöihin myös oman kotipiha ulkopuolella (Velmala ym 2021). Soolotalkoopaikkoja mainostettiin sosiaalisessa mediassa ELY-keskuksen Facebookissa ja Instagramissa, INSPECT-hankkeen Instagramissa, vieraslajientorjuntajoukot ja soolotalkoot -Facebook-ryhmissä sekä kaupunkien Facebook-sivuilla. Kurikan soolotalkoopaikkaa sekä Seinäjoen Lakeudentien soolotalkoopaikkaa mainostettiin lisäksi postilaatikkoihin jaetuilla mainoslehtisillä.

Seinäjoella jättipalsamin soolotalkoopaikkoja oli kolme: Pajuluomalla, Lakeudentien varressa sekä Mikonraitilla. Pajuluoman ja Lakeudentien varren soolotalkoopaikoille laitettiin kylttien lisäksi pieni laatikko, johon jätettiin jätesäkkejä ja puutarhahanskoja talkoilukynnyksen madaltamiseksi (Kuva 21). Lisäksi jätesäkkejä talkoita varten sai hakea Seinäjoen pääkirjastolta, Kaupunkiympäristön

asiakaspalvelupisteestä ja Seinäjoki Infosta kaupungintalolta. Seinäjoella oli myös kolme lupiinin soolotalkoo paikkaa: Joupiskan laskettelurinne, Tanelinrannan kuntoradan varsi ja Vuoritie. Näissä paikoissa oli ainoastaan soolotalkookyltit. Iloksemme erityisesti Pajuluomalla oli käynyt ihmisiä kitkemässä jättipalsamia. Säkkejä haettiin pois useasti, enimmillään 8 säkkiä kerralla. Soolotalkooalue oli kitketty ilahduttavan huolella ja kylttiä pois haettaessa löytyi enää yksittäisiä jättipalsameja. Lakeudentiellä ja Mikonraitilla soolotalkoopaikoilla ei ollut käynyt kitkijöitä, joten kohde kitkettiin talkookylttejä poistettaessa. Lupiinipaikoissa ohjeena oli joko poimia kukkia maljakkoon tai säkkeihin jättipalsamin tavoin. Vuoritien soolotalkoopaikalla oli kitketty lupiinia parin säkin verran.

Kurikassa soolotalkoopaikka oli Keisitien ja Ratastien risteyksessä 2.7.-16.7. Talkookyltin ohien laitettussa laatikossa oli jättesäkkejä, hanskoja sekä jättipalsamin torjunnasta kertovia esitteitä. Jättesäkkejä soolotalkoita varten oli myös Kurikan kirjastolla. Alueella ei ollut käynyt talkoilijoita, joten soolotalkoopaikkaa purettaessa alueen jättipalsamit kitkettiin pois.

Kuva 21: Soolotalkoopaikolle pystytettiin kyltit, joissa kerrottiin jättipalsamista ja lisäksi tarjottiin kitkijöille hanskat sekä jättesäkkejä kitkentää varten.

4.2.12. Vieraslajikeräyspisteet

Vieraskasvijätteen keräyspisteitä kokeiltiin tänä kesänä ensimmäistä kertaa Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan alueen kunnissa. Keräyspisteitä sijoitettiin Vähänkyröön 26.-30.7. ja Voitilaan 14.7.-31.7. sekä Mustasaaren Skatilaan 2.-6.8. Vähässäkyrössä keräyspiste toimi Kaavontöngän Rinki-ekopisteen yhteydessä ja säkitetyn vieraskasvijätteen sai jättää erikseen merkitylle paikalle. Voitilassa keräyspiste oli niin ikään Rinki-ekopisteellä ja paikalla oli lava, johon säkitettyä jätettä sai jättää. Skatilassa jätteenkeräyslava sijaitsi Skatilan nuorisotalon pihalla (Skatilantie 41) (Kuva 22).

Vieraskasvikeräyspisteiden kylkeen laitettiin jättipalsamin, jättiputken, komealupiinin ja kurtturuusun torjuntaohjeet. Vähänkyrön keräyspisteellä tarjottiin myös jätessäkkejä vieraskasvilajien torjujille. Vieraslajienkeräyspisteet sijaitsivat lähellä Vähänkyrön Kirkkosaaren, Mustasaaren Voitilan ja Skatilan talkookohteita. Talkoot kohteilla järjestettiin samaan aikaan vieraskasvilajikeräyspisteen kanssa, jolloin voitiin tarjota paikallisille apua vieraskasvilajien torjunnassa sekä mainostaa talkoilijoille vieraskasvijätteen keräyspistettä. Vieraslajien keräyspisteitä mainostettiin myös kuntien ja paikallisten kylien Facebook-sivuilla, minkä lisäksi paikallisten asukkaiden postilaatikoihin jaettiin vieraslajijätteen keräyspaikasta kertovaa tiedote. Vähänkyrön keräyspisteestä uutisoitiin myös Pohjankyrö-lehdessä (Liite 10).

Kaikille keräyspisteille oli kertynyt runsaasti vieraskasvijätettä. Etenkin Skatilassa ja Vähässäkyrössä, jossa keräyspisteet olivat vain viikon, vieraskasvijätettä ehti kertyä huomattavan paljon. Vähässäkyrössä jo parin ensimmäisen päivän aikana paikalle oli tuotu noin 20 jätessäkillistä vieraskasvijätettä. Keräyspistettä purettaessa vieraskasvijätettä oli jo 3 m^3 . Vaikka kyseinen määrä piti sisällään myös aiemmin viikolla Kirkkosaaren talkoissa kerätyn jättipalsamijätteen, osoittaa jätteen lopullinen määrä paikallisten aktiivisuuden torjua vieraskasvilajeja omilla kotipihoillaan. Vieraskasvijätteen keräyspiste oli onnistunut kokeilu. Tulevina kesinä keräysaikaa voisi pidentää ja järjestää keräyspisteitä useampia.

Kuva 22: Vieraskasvijätettä Skatilan lavalla 5.8.2021.

5. Pelargonihapporuiskutukset

5.1. Tavoitteet

Kesällä 2021 jatkettiin INSPECT-hankkeessa edellisvuonna aloitettuja kokeita pelargonihapon soveltumisesta jättipalsamin torjuntaan laajoilla kasvustoilla. Pelargonihappo (nonaanihappo) on rasvahappo, jota esiintyy luontaisesti esterinä pelargonien (*Pelargonium*) siementen öljyssä (TMCI 2020). Pelargonihappoa tehoaineena sisältävien rikkakasvintorjunta-aineiden ympäristöriskit ovat pienemmät kuin glyfosaattia sisältävien (Evergreen Garden Care 2020a ja b vrt. MONSANTO 2016). Toisin kuin glyfosaatti pelargonihappo ei kerry maaperään eikä sille ole luokiteltu syöpää aiheuttavia vaikutuksia (Nurri 2015). Pelargonihappoa tehoaineena käyttävä rikkavalmiste ei aiheuta myöskään vesieliöille yhtä suurta haittaa kuin glyfosaattipohjainen.

5.2. Menetelmät

Pelargonihappokokeet pyrittiin tekemään mahdollisimman samalla tavalla ja samoilla kohteilla kuin kesän 2020 kokeet. Ruiskutuskohteita oli kahdeksan (Taulukko 5). Jokaiselle ruiskutuskohteelle sijoitettiin yksi puurimoilla merkitty 3m x 3 m kokoinen koeruutu. Koeruutuja ei valitettavasti pystytty kohdentamaan vastaamaan kesän 2020 koeruutuja, sillä edellisen vuoden koeruutuja ei oltu merkitty ja koeruutujen koordinaateissa oli huomattavaa heittoa. Lopulta päädyttiin tekemään kaikille viime vuonna ruiskutetuille alueille kullekin yksi koeruutu siten, että jättipalsamin peittävyys

ruudulla oli mahdollisimman suuri ja rannan ja koeruudun välille jäi vähintään kahden metrin suojavyöhyke. Ylistaron kirkonrannan kohteen koeruutu korvattiin toisella Vähänkyrön kirkkosaareen sijoitetulla koeruudulla, sillä Ylistaron kirkonrannasta oli hankala löytää koeruudun kokoista jättipalsamikasvustoa yli kahden metrin etäisyydeltä rannasta. Edelliskesästä poiketen koeruuduille ei myöskään tehty verrokkiruutuja, joissa olisi ainoastaan niitetty jättipalsamikasvustoa tai sekä niitetty että hapotettu jättipalsamit. Sen sijaan jokaisella koeruudulla jättipalsamit ruiskutettiin pelargonihapolla ja tuloksia arvioitiin sen mukaan, miten tehokkaiksi keinoiksi kitkentä ja niitto on jättipalsamin torjunnassa todettu. Lisäksi vertailtiin torjunnan tehokkuutta pelargonihapolla ruiskukutetun koeruudun sisällä ja sitä ympäröivällä niitetyllä 5 metrin vyöhykkeellä.

Taulukko 5: Pelargonihappokokeen koeruutujen sijainti ja ruiskutusajankohdat

Paikat	Ruiskutus 1	Ruiskutus 2
Hanhikoski	18.6.	13.7.
Kolkki	22.6.	21.7.
Merikaarto	22.6.	21.7.
Greggilä	30.6.	-
Kirkkosaari x 2	30.6.	-
Alajoki	1.7.	30.7.
Hannuksela	1.7.	-

Jokaiselle koeruudulle ruiskutettiin pelargonihappoa reppuruiskulla ja koeruudun ympäriltä kasvillisuus niitettiin ja/tai kitkettiin viiden metrin säteeltä, jotteivat ympärillä olevat jättipalsamit päässeet levittämään koeruudulle siemeniä. Ennen ruiskutusta koeruutujen kasvillisuus määritettiin. Kasvillisuuden kokonaisuuspeittävyys arvioitiin prosentteina (0-100 %) ja jättipalsamin sekä muun kasvillisuuden osuus koko koeruudun kasvillisuudesta merkittiin siten, että nämä muodostivat yhteensä 100 %. Arviointi toistettiin myös ensimmäisen ruiskutuksen jälkeen. Toisen ruiskutuksen jälkeen jättipalsamien määrä arvioitiin asteikolla ei yhtään - yksittäisiä – lukuisia – runsaasti (Taulukko 6).

Ruiskutuksissa käytettiin sekä Roundup Speed X tiivistettä, jota laimennettiin 25 ml 300 ml vettä, että valmiiksi laimennettua Roundup Speed - rikkakasvintorjunta-ainetta (Kuva 23). Torjunta-ainetta pyrittiin ruiskuttamaan siten, että jättipalsamin lehdet kastuivat kauttaaltaan. Ensimmäisellä ruiskutus kerralla koeruutua kohden kului noin 1,2 litraa torjunta-ainetta (Round Speed - laimennosta tai Roundup Speed X -tiivistettä laimennettuna). Toisella ruiskutus kerralla torjunta-aine kohdennettiin vain ruudulla olleille jättipalsameille. Tällöin torjunta-ainetta kului noin 0,2 litraa koeruutua kohden.

Ensimmäiset pelargonihapporuiskutukset tehtiin kesäkuussa viikkojen 24-26 aikana (Taulukko 5). Puolelle kohteista, Vähänkyrön Kolkissa, Vähänkyrön Merikaarrossa, Alajoen perinnealueella ja Yli-Kuparissa, ruiskutus toistettiin kuukauden jälkeen ensimmäisestä ruiskutuksesta eli viikoilla 28-30. Koeruutujen ympäriltä jättipalsamikasvusto käytiin niittämässä/kitkemässä kaikilta alueilta

toisenkin kerran, jotta ensimmäisen niiton jälkeen pitkäksi kasvanut jättipalsami ei kukkisi ja tuottaisi siemeniä koeruuduille syksyllä.

Kuva 23: Pelargonihapporuiskutukset tehtiin reppuruiskun avulla.

Taulukko 6: Kasvillisuus koeruuduilla ennen ruiskutusta, ensimmäisen ja toisen ruiskutuksen jälkeen. Kasvillisuuden kokonaispeittävyys arvioitu prosentteina 0-100% ja jättipalsamin ja muun kasvillisuuden osuudet ruutujen kasvillisuudesta prosentteina (0-100).

Ruiskutusruutu	Kasvillisuus ennen 1. ruiskutusta	Kasvillisuus 1. ruiskutuksen jälkeen	Kasvillisuus 2. ruiskutuksen jälkeen
Hanhikoski	Kokonaispeittävyys 75 %; jättipalsami 70 %; muut kasvit 30 %: (nokkonen, mesiangervo, maitohorsma, paju, juolavehnä)	Kokonaispeittävyys 40 %; jättipalsami < 5 %; muut kasvit: nokkonen, maitohorsma, mesiangervo, heinät	Yksittäisiä jättipalsameja jäljellä
Kolkki	Kokonaispeittävyys 100 %; jättipalsami 95 %; muut kasvit 5 % (maitohorsma, vadelma ja nokkonen)	Kokonaispeittävyys: 45 %; jättipalsamia < 5 %, muut kasvit: vadelma, maitohorsma, koiranputki, ukonputki	yksittäisiä jättipalsameja jäljellä
Merikaarto	Kokonaispeittävyys 90 %; jättipalsami 70 %; muut kasvit 30 % (lehtovirmajuuri, mesiangervo, maitohorsma,	Kokonaispeittävyys 70 %; jättipalsami < 5 %; muut kasvit: pujo, heinät, puna-ailakki, lehtovirmajuuri, harmaaleppä,	yksittäisiä jättipalsameja jäljellä

	nokkonen, harmaaleppä)	sudenmarja, nokkonen, lehtotähtimö	
Greggilä	Kokonaispeittävyys 80; jättipalsami 85 %; muut kasvit 15 % (nokkonen, lehtovirmajuuri, lehtopalsami, hiirenvirna, mesiangervo, ohdake)	-	-
Kirkkosaari 1 (lähempänä tietä)	Kokonaispeittävyys 100 %; Jättipalsami 95 %; muut kasvit 5 % (nokkonen, niittysuolaheinä, huopaohdake, koiranputki, pietaryrtti, heinät)	Kokonaispeittävyys: 95 %; jättipalsami 80 %; muut kasvit (nokkonen, pietaryrtti, huopaohdake, niittysuolaheinä, rönsyleinikki, maitohorsma, koiranputki, heiniä)	-
Kirkkosaari2 (ranta)	Kokonaispeittävyys 100 %; Jättipalsami 95 %; muut kasvit 5 % (karhunköynnös, mesiangervo, maitohorsma, nokkonen, vadelma, heinät)	Kokonaispeittävyys: 95 %; jättipalsami 60 %; muut kasvit (mesiangervo, vadelma, maitohorsma, karhunköynnös 80%)	-
Alajoki	Kokonaispeittävyys 80 %; jättipalsami 60 %; muut kasvit 40 % (maitohorsma, pujo, haapa, vadelma, lehtopalsami, punakoiso, koiranheinä, terttuselja)	Kokonaispeittävyys 50 %; jättipalsami <5 %, muut kasvit: nokkonen, pujo, harmaaleppä, maitohorsma, haapa, vadelma, pelto-ohdake, voikukka, lehtopalsami, heiniä, terttuselja	Yksittäisiä jättipalsameja jäljellä
Hannuksela	Kokonaispeittävyys 100 %; jättipalsami 95 %; muut kasvit 5 % (nokkonen, mesiangervo)	Kokonaispeittävyys 70 %; jättipalsami < 5%, muut kasvit: nokkonen, mesiangervo	-

5.3. Tulokset ja johtopäätökset

Viime vuoden torjuntakokeilun tuloksena harjoittelijat Kangasniemi ja Parisot havaitsivat jättipalsamin vähenevän koeruuduilla saman kasvukauden aikana. Tuolloin ensimmäisen ruiskutuksen jäljiltä jättipalsameja oli itänyt joitakin uusia ja Kangasniemi ja Parisot arvioivat raportissaan uusinta ruiskutuksen olevan tämän vuoksi tarpeellinen. He havaitsivat myös heinäkuun liian myöhäiseksi ajankohdaksi ruiskutuksen suhteen, sillä tällöin pelargonihappoa jouduttiin ruiskuttamaan neliömetrille enemmän kuin mitä käyttöohjeissa ohjeistetaan, jotta kasvit kuolisivat. Näiden havaintojen pohjalta kesän 2021 kokeita aikaistettiin ja ensimmäiset pelargonihapporuiskutukset toteutettiin jo kesäkuun lopussa. Vaikka ruiskutuksen aikaistaminen vähensi neliömetriä kohden kulunutta torjunta-aineen määrää, sitä kului edelleen enemmän kuin mitä käyttöohjeissa suositeltiin. Vuonna 2020 neliömetriä kohden kului 1,7 dl ensimmäisellä ruiskutuksella, vuonna 2021 1,3 dl. Ohjeen mukaan torjunta-ainetta tulisi käyttää vain 1,0 dl neliömetrille. (Kangasniemi & Parisot 2020; Evergreen Garden Care 2020c)

Kuten vuonna 2020 myös nyt ensimmäisen ruiskutuksen jälkeen ruuduilla oli jättipalsameja. Vaikka jättipalsamien määrä oli vähentynyt huomattavasti ensimmäisen ruiskutuksen seurauksena lähes kaikilla koeruuduilla, pidempikasvuisten jättipalsamien kuoltua niiden alta paljastui muutamia yksittäisiä jättipalsameja, joihin pelargonihappo ei ollut ensimmäisessä ruiskutuksessa yltänyt. Kaikki jättipalsamit eivät olleet myöskään kuolleet ensimmäisen ruiskutuksen seurauksena, vaan etenkin kookkaat yksilöt olivat kuolleet ainoastaan latvastaan ja versoivat uudet kukkavarret eloonjääneestä varresta. Joissain tapauksissa jättipalsami juurtuu myös varren solmukohdasta uudelleen maahan ja jatkaa kasvuaan, vaikka pelargonihappo olisi tuhonnut sen vartta (Kuva 24). Pelargonihapon ongelma on, että se tappaa jättipalsamit vain, jos kasvit tulevat kauttaaltaan käsitellyksi pelargonihapolla. Laajoilla kasvustoilla kuluu tämän vuoksi huomattavasti enemmän torjunta-ainetta, kuin mitä ohjeissa suositellaan.

Kuva 24: Ruiskutuksesta selvinnyt vaurioituneen varren yläpuolen solmukohdasta uudelleen juurtunut jättipalsami.

Toisen ruiskutuskerran hyödyt eivät olleet yhtä selkeät kuin vuonna 2020. Koska jättipalsameja oli ensimmäisen ruiskutuksen jäljiltä enää harvassa, olisi jättipalsamit samalla vaivalla kitkenyt kuin ruiskuttanut kohdennetusti pelargonihapolla. Laajojen alueiden ruiskuttaminen pelargonihapolla vain harvakseltaan esiintyvien jättipalsamien takia on lisäksi kyseenalaista, sillä ruiskutus vahingoittaa myös alueen muuta kasvillisuutta. Pahimmillaan kasvillisuudesta vapaa alue on entistä alttiimpi jättipalsamin leviämislle, mikäli torjutun alueen lähelle on jäänyt jättipalsamia, ja jättipalsamin leviämistä hillitsevä muu kasvillisuus on kuollut.

Jättipalsamin torjumisesta pelargonihapolla ei ole vielä pidempiaikaista näyttöä. Koska vuoden 2020 koeruudut eivät olleet tarkasti löydettävissä maastosta, oli näiden ruiskutusten vaikutuksia vaikea arvioida. Niissä vuoden 2020 koeruuduissa, jotka löydettiin, oli havaittavissa jättipalsamin sekä muun kasvillisuuden vähentyminen viereisiin alueisiin ja edellisen vuoden raportointiin verrattuna. Vähänkyrön Greggälässä koeruudulla kasvoi esimerkiksi vähemmän jättipalsami muuhun ympäristöön verrattuna.

Toisaalta jättipalsamin lisäksi pelargonihappo tappaa myös muuta kasvillisuutta. Vähänkyrön Kirkkosaarella, jossa koeruuduilla kasvoi jättipalsamin lisäksi lähinnä maitohorsmaa, ruiskutuksilla näyttäisi olevan vain jättipalsamia hyödyttävä vaikutus. Vuoden 2020 Kirkkosaaren koeruudun perusteella ruiskutus tappaa tehokkaasti maitohorsmat ja seuraavana kesänä jättipalsamilla on entistä enemmän tilaa kasvaa. Ruiskutus edesauttaa myös karhunköynnöksen levittäytymistä alueella. Esimerkiksi Kirkkosaarella (koeruutu 2) ruiskutusta paremmin sietävä karhunköynnös on

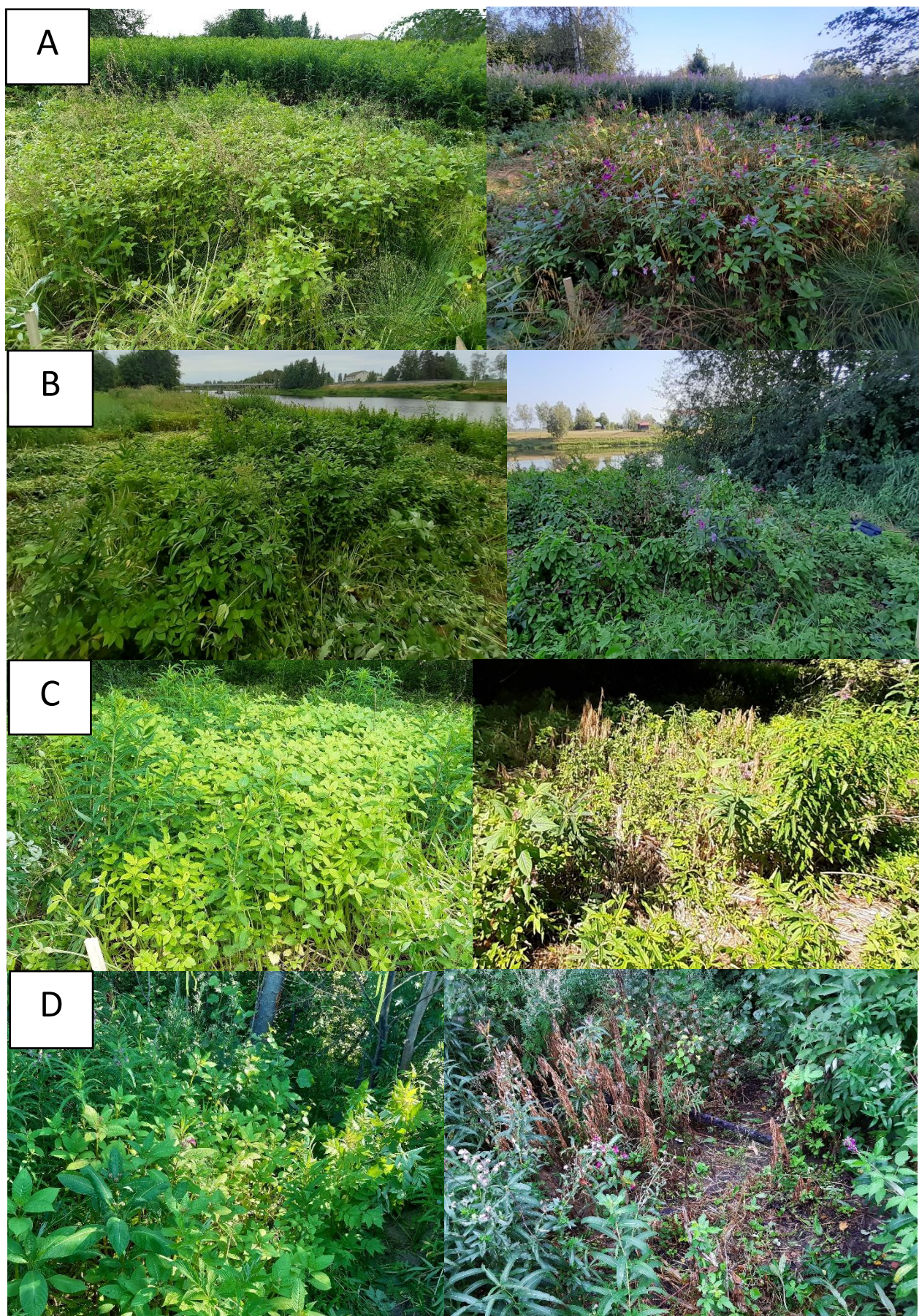
vallannut niittämisen ja ruiskuttamisen seurauksena jättipalsamilta vapautuneen alan (Kuva 25B). Kirkkosaaren koeruuduilla 95 prosentista 80 ja 60 prosenttiin laskenut jättipalsamin osuus kasvilajistosta ei myöskään tue sitä, että pelargonihapotus toimisi laajoille jättipalsamikasvustoille (Taulukko 6; Kuva 25A). Tiheissä kasvustoissa on myös haastavaa saada kaikki kasvit altistettua myrkylle.

5.4. Yhteenveto

Suurimmalla osalla kasvustoista jättipalsamin määrä kuitenkin väheni huomattavasti heti ensimmäisen ruiskutuksen jälkeen ja jättipalsamin osuus koeruutujen kokonaiskasvillisuudesta laski alla viiden prosentin. Ensimmäisestä ruiskutuksesta säästyneet jättipalsamit on helpointa kitkeä käsin pois. Näin ruiskutus voikin siis olla kustannustehokkaampi tapa jättipalsamin torjunnassa kuin laajojen alueiden jatkuva kitkeminen, sillä sen avulla saadaan vähennettyä jättipalsamin määrää siten, että jättipalsamiesiintymän poistaminen kitkemällä tulee mahdolliseksi. Toisaalta monilla hankala kulkuisilla paikoilla kuten kivikkoisilla ja puustoisilla alueilla jättipalsamin torjuminen ruiskuttamalla on yhtä haastavaa kuin niitto ja kitkeminen. Lisäksi vesistöjen välittömässä läheisyydessä pelargonihappoa ei voida käyttää torjuntakeinona, sen vesieliöstölle aiheuttaman vaaran vuoksi.

Sitä miten hyvin pelargonihappo toimii jättipalsamin torjunnassa pitkällä aika välillä verrattuna niittoon, on tämän kokeen perusteella vaikea arvioida. Kesän aikana kuitenkin huomattiin, että koeruutuja ympäröivällä niitetyllä 5 metrin vyöhykkeellä jättipalsamin määrä väheni suunnilleen yhtä paljon kuin ruiskutetulla koeruudulla. Kirkkosaaren tapaisilla alueilla, joissa kasvillisuus koostuu jo lähes yksinomaan jättipalsamista, pelargonihappo voi olla liian kallis menetelmä jättipalsamin torjumiseen. Oletettavasti myrkytyskertoja tarvittaisiin näillä alueilla useampia. Riittävän matalalta viimeisen solmukohdan alta toistettu niitto useamman kerran kasvukauden aikana tai jättipalsamiesiintymällä laiduntavat lampaat voivat monesti olla tällaisilla paikoilla kaikkein toimivin torjuntamuoto.

Pelargonihapon testaamista jättipalsamin torjunnassa tulisi kuitenkin jatkaa. Koska kokeemme käsittivät vain pieniä koeruutuja, olisikin tarpeen kokeilla pelargonihappoa jättipalsamin torjuntaan käytännössä siten, että kokonainen esiintymä pyritään poistaa. Vasta tällöin nähtäisiin kokonaisuudessaan ruiskutuksen kustannukset ja toimivuus verrattuna muihin jo käytössä oleviin torjuntakeinoin.

Kuva 25: Koeruudut ennen pelargonihapporuiskutusta (vasen) ja ensimmäisen ruiskutuksen jälkeen (oikea). A) Vähänkyrön Kirkkosaari koeruutu 1 B) Vähänkyrön Kirkkosaari koeruutu 2 C) Kolkki D) Alajoki.

6. Yhteenveto

Tänäkin kesänä 2021 Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan kunnat lähtivät innolla mukaan vieraslajien torjuntatyöhön. Monissa kunnissa oli aktiivisia henkilöitä, jotka lähtivät mukaan järjestämään talkoita ja soolotalkoita, auttoivat jätteenkuljetuksessa sekä järjestivät lavat vieraskasvijätteen keräyspisteille. Myös kirjastot ottivat näyttelyn innolla vastaan.

Kirjastonäyttelyt ovat hyvä tapa levittää tietoa vieraslajeista. Kirjastojen kävijäkunta pysyy kuitenkin vuodesta toiseen samana eikä tämän vuoksi tavoita enää uutta yleisöä. Tulevina vuosina kirjastonäyttelyt kannattaisi keskittää alueille, joissa näyttely ei vielä ole ollut, sekä kehittää tiedottamiseen uusia tapoja. Mustasaaren kirjastossa, jossa näyttely järjestettiin ensimmäistä kertaa, vieraslajiaihe herätti muita kirjastoja enemmän mielenkiintoa. Sekä ruotsinkielisiä että suomenkielisiä esitteitä kului runsaasti ja henkilökunnan mukaan näyttely kiinnosti kävijöitä.

Talkoita, vieraslajijätteen keräyspisteitä, soolotalkoopaikkoja järjestettiin suunnitelman mukaisesti. Tältä vuodelta 2021 toivottiin lisää panostusta ruotsinkielisille alueille. Kirjastonäyttelyn lisäksi Mustasaassa järjestettiin kahdet talkoot Voitilassa ja Skatilassa. Molemmissa oli myös vieraskasvijätteen keräyspisteet. Voitilassa jaettiin lisäksi postilaatikkoihin pieni ruotsinkielinen vieraslajeista kertovan esite, jossa mainostettiin samalla kasvijätteen keräyslavaa.

Vieraskasvijätteen keräyslavat osoittautuivat hyväksi tavaksi saada ihmisiä mukaan vieraslajien kitkentätyöhön. Omista kotipihoista tai paikallisille asukkaille tärkeistä kohteista kuten Isonkyrön Vanha kirkko huolehtiminen tuntuu nostavan enemmän mielenkiintoa kuin yleisistä alueista huolehtiminen. Tämä näkyy hyvin niin talkoopaikkojen kuin soolotalkoopaikkojen saamassa vastaanotossa. Näkyvällä paikalla puiston, ulkoilureittien ja urheilukentän läheisyydessä sijaitseva Pajuluoman soolotalkoopaikalla kitkettiin jättipalsamia kesän mittaan paljon ahkerammin kuin syrjemmässä sijainneilla Mikonraitin ja Lakeudentienvarren soolotalkoopaikoilla. Samoin Isonkyrön keskellä sijaitsevan Vanhan kirkon rannassa jättipalsamitaloissa oli osallistujia enemmän kuin syrjäisemmällä Maijalan hautausmaalla.

Kaiken kaikkiaan vieraskasvijätteen keräyspisteet herättivät kaikilla paikkakunnilla mielenkiintoa ja talkoointoa, ja niille kerääntyi runsaasti vieraskasvijätettä. Sen sijaan soolotalkoopaikat eivät herättäneet yhtä paljon kiinnostusta. Saadusta palautteen perusteella tieto soolotalkoopaikkojen olemassaolosta ei ollut tavoittanut kuntalaisia ja tiedotukseen olisi ollut tarpeen panostaa enemmän. Kynnystä jättipalsamien kitkentään voisi myös laskea tulevina kesinä ohjeistamalla ihmisiä kitkemään jättipalsamit jätesäkkien sijaan paikalla oleviin aumakomposteihin tai maahan, jolloin soolotalkoisiin voisi osallistua kitkemällä vain muutamiakin kasviyksilöitä kokonaisen jätesäkillisen sijaan.

Toisin kuin vieraskasvijätteen keräyspisteet talkoot eivät houkutelleet paikallisia vieraslajien torjuntaan yhtä hyvin kuin aiempina vuosina. Sää heinäkuun aikana oli talkoille varsin haastava. Lämpötila hipoi iltapäivisin +30 astetta tai satoi ja ukkosti rankasti. Haasteita ilmeni myös Facebook-tiedotteiden tavoittavuudessa. Talkooväkeä yritettiin saada myös useiden eri sidosryhmien kautta. Kuntien ja seurakuntien edustajiin, partiolaisiin, 4H-kerhoihin, Marttoihin sekä Maa- ja

kotitalousnaisiin, oltiin laajasti yhteydessä talkoita järjestettäessä. Ainoastaan Isonkyrön talkoisiin saatiin mukaan partiolaisia sekä seurakunnan aktiiveja. Muilta osin yhteydenottoihin ei vastattu tai ei löytynyt innokkuutta tai aikaa osallistua talkoisiin. Useat sidosryhmät osallistuivat kuitenkin talkootapahtumien mainostamiseen. Kesän harjoittelu tulisi päästä aloittamaan aiemmin toukokuussa, jotta esimerkiksi seuroja ja yhdistyksiä ehdittäisiin saamaan laajemmin talkotoimintaan mukaan.

Vieraslajiaiheen oltua pinnalla jo useamman vuoden ajan on mahdollista, ettei ihmisten mielenkiinto ole enää niin suurta ja alun tarmokkuus on hiipunut. Vieraslajit ovat olleet paljon esillä erityisesti vuodesta 2019 lähtien, jolloin kurturuusu ja komealupiini lisättiin kansallisesti haitallisten vieraslajien listalle. Facebook keskusteluiden perusteella on havaittavissa, että asenneilmapiiri on aika lannistunut. Monet kokivat vieraslajien torjumisen haastavaksi niiden nopean leviämisen vuoksi. Vaikka saisi kasvit torjuttua omalta pihalta ne leviävät pian takaisin naapurintontilta. Lupiini kohdalla haasteeksi koettiin erityisesti tien pientareet, jotka usein niitetään vasta, kun lupiini on siementänyt ja siten lupiini jatkaa leviämistään. Vieraslajitorjunnan onnistumiseksi tarvitaan eri tahojen välistä yhteistyötä. Monissa keskusteluissa oli onneksi huomattavissa, että ihmisiin sai valettua uskoa torjunnan hyödyllisyydestä.

Toisaalta talkoissa ja markkinoilla käytyjen keskustelujen perusteella ihmisten tietoisuus vieraslajeista ja niiden haitoista on huomattavasti lisääntynyt. Torjuntatyö alkaa olla useille tuttua eikä talkoissa tarvittu erillistä alkuinformaatiota lajeista ja kitkennästä. Pääasiassa tehtävänä oli enemmänkin oikaista joitakin väärin käsityksiä kuin neuvoa alusta asti vieraslajien tunnistamisessa ja torjunnassa. Tiedotustyö on siis tuottanut tulosta.

Kyrönjoen varressa kannattaakin jatkaa vieraslajien torjuntaa tulevana vuosina. Etenkin jättipalsamia on alueelle edelleen runsaasti. Tämän kesän 2021 onnistunut vieraslajikeräyspisteen kokeilu osoittaa myös sen, että ihmiset ovat valmiita tarttumaan vieraslajien aiheuttamaan haasteeseen, kunhan torjuntatoimiin ryhtyminen on riittävän helppoa. Tulevana kesinä kannattaa panostaa myös uusien torjuntamenetelmien kehittämiseen sekä luoda vahvat kontaktit paikallisten aktiivien kanssa. Näin varmistetaan, että vieraslajien torjunta alueilla jatkuu lopulta ilman vieraslajiharjoittelijoitakin.

Kuva 26: Lampaista Vähässäkyrössä

Lähteet

Ensiö M. 2018. Vieraslajitiedottaminen Kyrönjoella 2018. Etelä-Pohjanmaan Elinkeino-, Liikenne- ja Ympäristökeskus sekä Kyrönjokirahasto.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (Eu) N:o 1143/2014 haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta. 3. artikla. Viitattu: 9.8.2021. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R1143&from=FI#d1e625-35-1>

Evergreen Garden Care. 2020a. Speed X Tiiviste. Käyttöturvallisuustiedote. Viitattu 9.8.2021. https://www.roundup.fi/wp-content/uploads/2020/04/Roundup_Speed_X_Tiiviste_kayttoturvallisuustiedote.pdf

Evergreen Garden Care. 2020b. Käyttöturvallisuustiedote. Viitattu 9.8.2021. https://www.roundup.fi/wp-content/uploads/2020/04/Roundup_Speed_kayttoturvallisuustiedote.pdf

Evergreen Garden Care. 2020c. Roundup Speed 3L Pakkausteksti. Viitattu: 7.8.2021. Saatavilla: https://www.roundup.fi/wp-content/uploads/2020/05/Roundup_Speed_3L_pakkausteksti.pdf

INSPECT. 2020. Viestintäsuunnitelma INSPECT-hankkeelle.

L 109/2015. Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta. Viitattu 9.8.2021.

Laine I & Kivimäki J. 2019. Vieraslajitiedotusta ja torjuntaa Kyrönjoella 2019. Etelä-Pohjanmaan Elinkeino-, Liikenne- ja Ympäristökeskus sekä Kyrönjokirahasto.

Lensu T., Hynynen J., Koivunen J. & Tolonen M. 2014. Kyrönjoen vesistötyöt Koskien pohjaeläimistön velvoitetarkkailu. Raportteja 16/2016. Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Viitattu 9.8.2021 <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/120313/Raportteja%2016%202016.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Lukkarinen V. & Takala M. 2018. Vieraslaji- ja eroosiokartoitus Kyrönjoki 03.07.–23.08.2018. Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä Kyrönjokirahasto. https://vesienhoitolansi.files.wordpress.com/2019/02/kyrc3b6njoki_eroosio-ja-vieraslajikartoitus_0307-2208_2018.pdf

MONSANTO Europe S.A./N.V. 2016. Roundup PowerMax. Käyttöturvallisuustiedote. Viitattu: 9.8.2021

Nurro M. 2015. Glyfosaatti hajoaa hitaasti. Viitattu: 7.8.2021. <https://www.luke.fi/glyfosaatti-hajoaa-hitaasti/>

Parisot P ja Kangasniemi R. 2020. Vieraslajitiedotusta ja torjuntaa Kyrönjoella 2020. Etelä-Pohjanmaan Elinkeino-, Liikenne- ja Ympäristökeskus, INSPECT sekä Kyrönjokirahasto.

Pennanen R. 2021. Haitallinen jättipalsami tukahdutti koivikon muut kasvit, sitten tulivat lampaat – kuvapari näyttää laiduntamisesta syntyneen ison muutoksen. Yle. Viitattu: 9.8.2021. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-11984124>

Ruokavirasto. 2021. Täydentävien ehtojen opas 2021. Viitattu: 9.8.2021.

<https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/oppaat/hakuoppaat/taydentavien-ehtojen-opas/taydentavien-ehtojen-opas-2021/>

Seppälä M. 2019. HAITALLISET VIERASLAJIT JA VIERASLAJILAKI – MITEN SUOMALAISTEN OLISI HYVÄ TOIMIA JA MIKSI? <https://www.sll.fi/2019/07/16/haitalliset-vieraslajit-ja-vieraslajilaki-miten-suomalaisten-olisi-hyva-toimia-ja-miksi/> Viitattu 9.8.2021

TMCI (The Metabolomics Innovation Centre). 2020. Showing metabocard for Pelargonic acid (HMDB0000847). Viitattu: 7.8.2021. Saatavilla: <https://hmdb.ca/metabolites/HMDB0000847>

Toivonen M. 2020. Lupiinien siitepöly saattaa haitata kimalaisten lisääntymistä. Muutos-lehti.fi. Viitattu 9.8.2021. <https://www.muutoslehti.fi/lupiinien-siitepoly-saattaa-haitata-kimalaisten-lisaantymista/>

Velmala S., Seppälä M. ja Holma A. 2021. Soolotalkoot-kesäkampanja tuo kaikille suomalaisille helpon tavan osallistua haitallisten vieraslajien pysäyttämiseen. Suomen ympäristökeskus SYKE. [https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Soolotalkootkesakampanja_tuo_kaikille_su\(60814\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Soolotalkootkesakampanja_tuo_kaikille_su(60814))

Vieraslajiportaali. *Jättipalsami*. Viitattu 2.8.2021. <https://vieraslajit.fi/lajit/MX.39158>

Vieraslajiportaali. *Jättiputkiryhmä*. Viitattu 9.8.2021. <https://vieraslajit.fi/lajit/MX.41695>

Vieraslajiportaali. *Komealupiini*. Viitattu 20.7.2021. <https://vieraslajit.fi/lajit/MX.38950>

Vieraslajiportaali. *Kurtturuusu*. Viitattu 2.8.2021. <https://vieraslajit.fi/lajit/MX.38815>

7. Liitteet

8.1. Liite 1: Kurikka-lehti 7.6.2021

Kurikka

93. vuosikerta Nro 42 -LEHTI

Anna Lähde kuvaa ojan pientareilla kasvavaa ahokissankäpää. Se ja muut kotoperäiset ketokasvit joutuvat väistymään, kun lupiini valtaa alaa. Tässäkin lupiini on levinnyt jo lähelle.

Nyt lupiinin kimppuun

KURIKKA
Leena Kurikka

Osassa Suomea lupiini on levinnyt hallitsemattomasti. Alun perin puutarhoista karannut lupiini on vallannut tienvarret ja pellot. Kurikassa on vielä mahdollista saada sen kasvustot kuriin.

Kukka on kaunis, ja osa ihmisistä ei halua, että sitä yritetään hävittää.

– Vaihdoehdot ovat, että joko on pelkkää lupiinia eikä sitten muuta, tai on monipuolinen kirjo muita kasveja, sanoo EP:n Elykeskuksen yksi kolmesta vieraslajiharjoittelijasta Anna Lähde.

LUPIINI ongelmat ovat siinä, että hyönteiset eivät voi sitä hyödyntää ja se rehevöittää maaperää niin, että muut kasvit eivät enää siinä elä. Lupiini siis yksipuolistaa kasvi- ja hyönteiskuntaa.

Lupiinit valmistautuvat kesän ensimmäiseen kukintaansa. Nyt on aika iskeä sen kimppuun.

– Lupiini on niitettävä usean keran kesässä, ettei se pääse kukkimaan eikä siten tuota siemeniä ja leviä. Ahkera niitto voi tukahduttaa kasvuston. Lupiinilla on pitkät juuret. Ne voi kaivaa ylös,

mutta se on työlästä. Niitto on helpompaa, tuumaa Marianne Uusi-Illikainen.

– Kasvimassaa ei kannata jättää siihen vaan se pitää kerätä pois. Jos seassa on kukkia tai siemeniä, niitä ei voi laittaa kompostiin vaan polttaa. Naapureiden kanssa voi tehdä yhteistyötä. Isompien määrien vieminen jäteasemalle on suhteessa halvempaa, neuvoo Salla Pitkänen.

VIERASKASVIEN torjunta on maanomistajan vastuulla. Jokaisen tontinomistajan tulee torjua vieraslajeja omalta alueeltaan, samalla kannattaa torjua vieraslajit tontin rajajoista.

– Jos välttämättä haluaa puutarhassaan pitää lupiinia, sitä ei saa päästää leviämään. Kukinnat tulee poistaa ja hävittää ennen kuin kukka tekee siemeniä. Kukkapenkkiin voisi laittaa alkuperäiskasveja kuten ranatädäykeitä ja peurankelloa lupiiniin sijaan, harjoittelijat ehdottavat.

He antavat hyvän vinkin.

– Kotitalousvähennystä voi käyttää siihen, että palkkaa jonkun hävittämään pihasta, pelloilta tai ojista vieraslajeja.

ONGELMALLISIMMAT vieraslajit Kurikassa ovat lupiini, jättipalsami ja kurturuusu. Jättiputkeakin saattaa edelleen esiintyä. Sen torjuminen on vaikeaa ja kasvinsuojauksen vuoksi vaarallista. Vieraslajiharjoittelijoilta saa neuvoja siihen.

Kurikkaan harjoittelijat tulivat torstaina katsomaan miltä edellisvuosina talkoilla hoidetut paikat jokirannassa näyttävät ja missä pidetään talkoita tänä kesänä.

Vieraslajihavaintoja voi ilmoittaa sivuston vieraslajit.fi kautta.

Fakta

- -alun perin koristekasveja, sittemmin levinneet pihapiireistä luontoon
- -luontoon levittäessään syrjäyttävät alkuperäisiä lajeja
- -haitallisten vieraslajien maanhantuuti, kasvatus, myynti ja muu hallussapito sekä ympäristöön päästäminen on kielletty
- -torjuntavastuu on ensisijaisesti maanomistajalla

Lue tästä lehdestä:

Rasteilla fiilistä

Kurikka
LEHTI

Jättipalsamia kitketään taas

VIERASLAJIT Etelä-Pohjanmaan Ely-keskuksen vieraslajiharjoittelijat järjestävät Kurikan urheilukentän luona jättipalsamitalkoot ensi tiistaina.

– Sama alue on kyseessä kuin viime vuonnakin. Siellä ei enää ole valtavia kasvustoja, vain kasvustoja siellä täällä. Hyvä on silti talkoilla vielä puhdistaa alue, sanoo vieraslajiharjoittelija **Anna Lähde** Etelä-Pohjanmaan Ely-keskuksesta.

Kokoontuminen on ilta-päivällä viiden maissa urheilukentän parkkipaikalla. Myöhemminkin voi mukaan tulla. Anna Lähteellä ja toisella vieraslajiharjoittelijalla **Marianne Uusi-Illikaisella** on päällään heijastinliivit.

– Meidät kyllä löytää.

Talkooväkeä Lähde kehottaa varautumaan säänmuutokseksi.

– Jos on hirmulämpimmin, niin hellehatut sun muut mukaan. Pitkälahkeista vaatetusta kannattaa suosia, kun mennään pusikoissa, ja saappaat on hyvät, hän neuvo.

ELY-KESKUS tarjoaa talkooväelle pientä syötävää ja juotavaa.

– Tuomme talkooväätä ja kitkentähanskat tullessam-

LEENA KURIKKA

Jättipalsami alkaa hävitä urheilukentän ympäristöstä talkoiden ansiosta. Seuraavat talkoot järjestetään tiistaina.

me.

Lähde ja Uusi-Illikainen kävivät alkukesästä katsomassa miltä urheilukentän ympäristö näyttää edellisvuosien talkoiden jälkeen.

– Jättipalsamia kasvaa urheilukentän rannassa ja portaiden vieressä. Selkeää kasvustoa ei ole, vaan se kasvaa pienissä ryppäissä urheilukentän laidoilla. Kenttä näyttää tepsivän hyvin ja kitketään vielä viimeiset pois. Näyttää siltä, että alue tulee puhdistettua ja tulevina vuosina ei ehkä tarvitse tällä alueella enää talkoilla.

Lisää talkoita on mahdollista järjestää kesän mittaan.

– Jos on ehdottaa paikkaa, niin mieluummin otamme ehdotuksia vastaan. Kesää on vielä paljon edessä, Anna Lähde tuumaa. **–LK**

24.6.21 Kurikka-lehti

8.3. Liite 3: Ilkka-Pohjalainen 30.6.

Konkreettinen teko luonnonsuojelun eteen

Seinäjoki
Suvi Tuomisto

Puhkuko yhteispuusaa kirk-
kimisä aina kun näet lapineja?
Monta hahaisi kikeä nukkumassa
hupinut suorasta lähdellä, mutta
vierasajien torjuntaan tarvitaan
maanomistajan lupa. Mutta ei hä-
riä, salitieto kirkemäpääkösä
löytyy nyt listattuna verkosta!
Tänä kesänä on julistettu Soo-
kalakoot projektin, joka kannustaa
auttamaan vierasajien torjunnassa.
Sookalakootin voi osallistua tai
koolakeksi merkitä uusia paikkoja
sekä omalla pihalla.

Vierasajat h verkkoille on
koottu polkat, joihin vapaaehtoi-
sia kirkkoti erityisesti kavatetaan.
Seinäjokea jättipalsamia pääsee
kirkemään Mikonrannilla, Paju-
huonon rannalla ja Lakselehtien
varrella. Komealupini kimp-
puihin pääsee Vuorinella, Tanelin-
rannan kintopohalla sekä Joups-
kun kiskerhottimella.

Jättipalsami on helppo kirkki,
sillä sen voi vain rykiästä maas-
ta. Lapiini on hankalampi, koska
se pitää kaivaa juuriteen, kertoo
elykeskuksen vierasajien torjuntaj-
ry Salla Pitkänen.

Pitkänen on yksi Etelä-Pohjan-
maan ely-keskuksen polkkaamis-
ta kesätyöryhmästä. Hän, **Anna**
Lähde ja **Marianne Uusi-Illkai-**
nen hoitavat vierasajien torjuntaa
ja torjuntaa erityisesti Kyrönjoen
ja Lapiinjoen suuilla, mutta
myös muualla Etelä-Pohjanma-
lla. He ovat jättipalsamien torjuntaa
jättipalsamien torjuntaan hyödyllisiä
neuvotkijalla.

Alexander Tuomisto on hyvin
innokasta porukkaa, Uusi-Illkai-
nen kertoo.

Vierasajien torjunta toivotaan, et-
tä tulkitta innoittaisiin enen-
mäkseen.

Jos on kiinnostunut luonnon-
suojausta, tämä on konkreetti-
nen keino toteuttaa sitä. Tunnus-
kin tulkinta on merkittävä. Pitkä-
nen perustelee.

Tulkinta saa hyvää likutusta
seksi omistamisen tunnetta, sil-
lä oma kädestäsi nikkyy selvästi.

Ennen kirkemistä on hyvä var-
mistaa, että kyseessä on oikea
kasvi. Sinivioletteja, vaaleanpu-
naisia tai valkoisia kukkia olevien
lapiin tunnistaa varmaankin, moni
mutta jättipalsamien voi vahingos-
sa sekoittaa suomalaisen lehto-
palsamiin. Kasvit eroavat parhai-
ten niiden kukkimisella, sillä lehto-
palsamissa on keltaiset, mutta
jättipalsamia valkoisesta pink-
kiin vaihtelevat värit. Palsamit
alottavat kukkimista vaihtelee
la. Tärkeä kukkimisella vaihtelee
kavupallan ja vieden mukaan.

Torjunnan kannalta jättipalsami
min kirkeminen olisi kuitenkin
parasta tehdä jo ennen kukkiman
alkamista. Silloin jättipalsamien

Vierasajien jättipalsamia Anna Lähde, Marianne Uusi-Illkainen ja Salla Pitkänen pystyttävät Seinäjoella kirkemistalkoista kertovaa kylttiä.

jättipalsamia on torjuttu, sahalaitaiset lehdet, jotka erottavat sen koti-
maisesta lehtopalsamista.

”Tänä kesänä Pohjanmaalle tulee myös aivan uudenlaisia talkoolaisia torjumaan jättipalsamia. Kyrönjoen varrelle saapuu 12. heinäkuuta alkaen vuohia syömään jättipalsamia.

Hemion juriensa vuoksi se pi-
dättää maata huonosti, kertoo
Anna Lähde. Siksi kasvi edistää
eroamista niin joken varalla kuin
jokien rannalla. Erossa voi
kottua vaaralliseksi, sillä se voi ro-
mahtuttaa penderretti. Salla Pi-
tkänen täydentää.

Jättipalsami myös valtaa alaa
luonnonkukka sekä nurmista.

Jättipalsamien metsä on pörräsi-
ten mielestä meikkaus ja hyvin
makuista, joten jättipalsami vä-
hentää muiden kasvien pölyttä-
mistä, Marianne Uusi-Illkainen
sanoa.

Lapiini hahentaa muiden lajien
menestyksiä tekemällä maaperän
uuelle lajille liian ravineikkaak-
si. Lisäksi lapiini erittää lapiini-
niimistä alkajaisia, joka on me-
hilisille haitallista ja voi häiritä
noiden isäntämiä, Uusi-Illkai-
nen kertoo.

Myös jättipalsami on haitallinen
vierasaj, josta on hyvä hanki-
tusta eroon. Sen kirkeminen on kii-
tenkin vaarallista ilman suogava
ruutetta. Jos jättipalsamia havaitse-
eitä on hyvä ilmoittaa kunnalle,
jolloin ammattilainen käy poista-
massa kasvit.

Vierasajien torjunta omalta pi-
halla on tehokkainta. Jos samaan
aikaan lajia torjuntaa suurem-
malla alueella. Kesän raukeus voi-
kin kannottaa myös maaputa lit-
tymään talkoisiin, jotta lähähi-
teen toimintakeskittämisen samalla
kaivasti.

8.4. Liite 4: Ilmajoki-lehti 30.6.

Ilmajoki-lehti
30.6.21

8

Jättipalsamit ruotuun

Teksti:
Eero-Pekka Hautamäki
Kuvat:
Anniina Rinta-Nikkola

Laidunalueen jalkapallokentän vieressä järjestettiin viime keskiyönä jättipalsamin kirkentätkö. Itäli-Pohjanmaan ELY-keskuksen vieraslajiharjoittelijat **Anna Lähde**, Marianne Uusi-Illikainen sekä Salla Pitkänen olivat työn touhussa. Anna Lähden mukaan kyseisen vieraslajin torjunta on tärkeää, sillä sen levinneisyys on kauaskantoisia vaikutuksia.

– Jalkapallokentän luota oja laskee Kyrönjokeen. Palsamia kirkentällä pyrimme estämään, ettei se lähde leviämään pidemmälle ja joelle asti.

– Jättipalsamin kohdalla ongelmana ovat niiden pienet ja hennot juuret. Kun se tekee laajoja kasvustoja ja pääsee leviämään jokivarseen, niin sen kasvusto ei sido maata yhtä hyvin kuin esimerkiksi heinä ja sara. Tällöin rannoista tulee alttiimpia eroosiolle ja jokipenkereet saattavat lähitki romhautua.

Toisaalta jättipalsami vaikuttaa myös hyönteislajiston käyttäytymiseen ja näin luonnonvaraisten kasvilajien pölyttymiseen.

– Lajilla on todella herkullisen väriset kukat ja hyvänmakuisen mesi. Siksi pölyttäjät vierailivat niissä mieluummin kuin luonnonvaraissa kasveissa, mikä taas sitten heikentää niiden pölyttymistä.

Lähde uskoo, että jättipalsami pystytään poistamaan alueellisesti, kunhan käikeminen tehdään oikein ja huolella.

– Toisaalta hentojen juurten hyvä puoli on se, että ne ovat helppoja kirkkiä. Jättipalsamilla on lyhytaikainen siemenpankki, eli siemenet eivät säily maaperässä useita vuosia. Esimerkiksi lupini on paljon sitkeämpi vastustaja.

Seuraavan kerran Ilmajoella kirkentään jättipalsamia heinäkuun 13. Kirkentä tapahtuu Kaisanpuiston alueella keskustan kupeessa, ja kaikki halukkaat ovat tervetulleita talkoisiin.

– Talkoolaisten kannattaa ottaa mukaansa saappaat ja pitkälahkeiset housut. Me järjestäjät tuomme paikalle jättesäkit, puutarhahanskat sekä eväitä ja juotavaa. Talkoisiin voi siis osallistua hyvin matalalla kynnyksellä! Lähde kannustaa.

Kyrönjokivarren vieraslajiharjoittelija Anna Lähde pitelee kädessään jättipalsamia. Kasvi on vielä tähän aikaan vuo desta pienikokoinen, minkä takia nyt on otollinen aika sen kirkentämiselle.

Jättipalsamia kuriin talkoilla Malkakoskella

YLISTARO Jättipalsamin hävittämiseksi talkoillaan Ylistaron Malkakoskella ensi tiistaina 6. heinäkuuta.

Jättipalsami on vieraslaji, joka ei kuulu Suomen luontoon. Laji leviää nopeasti ja sitä näkyy jo liikaakin Kyrönjoen rannalla.

Talkoot järjestää Ely-keskuksen Kyrönjoen vieraslaajitiedotus ja -torjunta hanke.

Talkoolaiset kutsutaan paikalle kello 17. Kokoontuminen on Malkakosken laavulla, Kyrönjoen länsipuolella.

Talkoolaisille on tarjolla paikan päältä hanskat, jätäsäkit sekä juotavaa ja pientä purtavaa. Oman juomapullon voi myös ottaa mukaan.

Varusteina on hyvä olla pitkälahkeiset housut ja kumisaappaat.

Talkoisiin voi tulla myös myöhemmin, ellei heti aloitukseen ehdi mukaan.

→ Jättipalsamin kitkentä-talkoot Ylistaron Malkakoskella tiistaina 6. heinäkuuta kello 17-19.

JÄTTIPALSAMIN TORJUNTATALKOOT Malkakoskella ti 6.7.2021 klo 17-19

Kokoonnumme klo 17 Malkakosken laavulla.

Paikalle voi tulla myös myöhemmin. Varusteiksi riittävät pitkälahkeiset housut ja kumisaappaat sekä annos reipasta mieltä. Halutessasi voit ottaa mukaan myös juomapullon. Talkoopaikalta saat hanskat, jätäsäkit sekä juotavaa ja pientä purtavaa. **TERVETULOA!**

Lisätietoa: Anna Lähde 0295 027 043

Marianne Uusi-Ilkainen 0295 027 044

PK
1.7.2021

8.6. Liite 6: Vasabladet 9.7.

VASABLADET

Lokalt ▼ Ekonomi Ledare & debatt Sport ▼ Blåljus Mer ▼ E-tidningen

LOKALT MILJÖ VASA | 9.7.2021

Kampen mot lupinerna fortsätter – "När de sprider sig försvinner de finländska blommorna"

Foto: Simone Åbäck

Lupiner är en invasiv art som tränger undan ängsblommorna. När Paula Viertola lyckades få bort dem från sin skärgårdstomt blev mångfalden större.

Paula Viertola i Gerby har jobbat hårt de senaste åren för att få bukt med lupinerna på sin skärgårdsholme. NTM-centralen uppmanar också andra att ta bort dem från sina tomter.

CHASMINE MYNTTI
SPARA ARTIKEL

Paula Viertola har en imponerande trädgård hemma i Gerby. Rabatterna är fyllda av pioner i olika färger och grönväxter slingrar sig längs husknutarna.

Här har lupinerna inte varit ett lika stort problem som på hennes skärgårdsholme.

– Där spred de sig tidigare och täckte en stor del av tomten. Varje sommar var vi tvungna att ta bort lupinerna när de hade blommat ut och föra dem till komposten.

Lupiner och andra invasiva arter tränger dessutom undan den ursprungliga växtligheten. För några år sedan bestämde därför Viertola och hennes döttrar sig för att försöka få bort dem för gott.

– Vi började klippa gräset fyra gånger per sommar och lät inte lupinerna bli högre än några centimeter. Redan efter första året märkte vi att det började växa ängsblommor där lupinerna tidigare hade varit.

Foto: Simone Abacka

Viertola tillbringar pensionärsdagarna ute i sin trädgård.

Smörblomma, prästkrage, blåklocka och vitklöver är några av de arter som nu pryder skärgårdsholmen. Några enstaka lupiner finns ändå kvar, eftersom Viertola trots allt tycker att de är vackra.

– Det är först då lupinerna breder ut sig som det blir jobbigt. Nu njuter vi i stället av en äng med alla möjliga blommor och varje år märker vi en ny art.

Det finns en osäkerhet bland hennes bekanta om vad myndigheterna vill att folk gör med lupinerna på sina privata tomter.

– Måste man riva bort allt och kommer någon i så fall och kollar att man har gjort det?

Salla Pitkänen på Närings-, trafik- och miljöcentralen svarar att man starkt rekommenderar folk att ta bort lupinerna. Egentligen får man inte ha dem på sin tomt, men eftersom det inte finns resurser att kolla upp det är det mer uppmaning än tvång.

– Ingen straffas ifall de har lupiner på sin gård. Men det är en invasiv art och därför vore det bäst att bli av med den.

Man kan göra som Viertola och klippa av lupinerna vid marken tre till fyra gånger per sommar. Det går även att bara ta bort själva blomman.

– Det viktigaste är att nya frön inte hinner spridas. Kom också ihåg att inte lämna kvar det du klippt bort, eftersom även det kan hindra de naturliga blommorna från att växa, säger Pitkänen.

"Ingen straffas ifall de har lupiner på sin gård. Men det är en invasiv art och därför vore det bäst att bli av med den."

SALLA PITKÄNEN

För att få bort lupinerna helt borde man ta bort roten. Men det är lättare sagt än gjort.

– Rötterna är långa och går djupt ner i marken. Om det är möjligt kan man ta bort också dem men om inte så räcker det med att klippa av växten.

NTM-centralen uppmanar folk att även ta bort andra invasiva arter såsom jättebalsamin, jätteloka och vresros.

De bjuder också in till talko i Voitby onsdagen den 14 juli klockan 17–19 för att tillsammans ta bort jättebalsamin. Träffpunkt är Voitbyvägen 98 och handskar och sopsäckar delas ut på plats.

Vasa FOLJ

Clara Lönnblad Björkholm är projektledare för "Inspect" – ett internationellt samarbete mot skadliga invasiva främmande arter. Enligt honom finns mycket att göra i Österbotten.

Jättebalsaminer rivs upp med talkokrafter

• Växterna som bräkar med vår natur fick sig en läxa när en skara bekämpare intog Voiby. – Det är nästan terapeutiskt, sade praktikanterna som ryckte upp jättebalsaminer utan nåd.

KORSHOLM. Länga Voibylängan står tallskogsbekämpare och professionella bekämpare bland ett hav av jättebalsaminer och brändskador på onsdagen. Solen värmde så att svetten droppade, och kastar ett starkt ljus på de rosa blommorna. Här ska det skidas.

De växter som här till vår flora får stanna. De andra får ryka när bekämparna från byn och NTM-centralen tar på sig sina handskar. Och idag är det jättebalsaminer som fick kära sina rötter lyfta från marken.

– Annars exploderar blommorna när de mogna och sprider sig kraftigt. Ju fler vi tar i dag desto färre finns det nästa år, säger Clara Lönnblad Björkholm som är projektledare för det internationella samarbetet mot invasiva arter "Inspect".

Eftersom jättebalsaminer förökar sig snabbt och orsakar erosionskador – vilket ökar risken för lösn- och värdefullt.

Lönnblad Björkholm tar tillfället i akt, när medlar på plats, och förklarar vad invasiva främmande arter är: – För att klassas som invasiva ska ar-

En av sommarens NTM-praktikanter, Sofia Pikkänen, beskriver dagens arbete som terapeutiskt. Och så gör även hennes kollegor. – Vi gör det här för den finna naturen, säger Pikkänen.

Projekt Inspect

• Ett internationellt samarbete mot skadliga invasiva främmande arter.

• Samarbetet med NTM-centralen i Södra Österbotten, Länsstyrelsen i Västerbotten och Forskingsgruppen Växa, Vård, Pro-

jekt utfyller tre krav: den ska ha förståelse till en ny miljö med hjälp av en människa, spridas kraftigt och skada värdefulla miljöer – eller orsaka stora socioekonomiska skador.

FÖR ATT bekämpa de invasiva – av de främmande – arterna finns projekt Inspect. Ett samarbete som sträcker sig över landets gränser, och innefattar olika metoder för att bekämpa de otygliga växterna. Men det är inte en lätt uppgift. Lik-

Agria Etsä Poljanmaa, Umeå kommun, Maa ja metsätaloustieteiden tutkimuskeskus, Interreg Boreas Atlantica och Österbotten-förbund.

• För mera information, ta en titt på Inspects hemsida.

som i resten av världen kämpar även Österbottens flora och fauna – och världens inhemska mångfald hotas av fiender som väntar sig allt starkare.

Invasiva främmande arter här nu till ett av de fem minsta hoten för vår biologiska mångfald. De hotar att rubba vår natur så pass att den inte klarar utmaningar så som temperaturförändringar, säger Lönnblad Björkholm. Bland talkokrafterna i Voiby är

På plats finns även markens ägare Gun-Britt och Björge. – På bara tre eller fyra år har jättebalsaminerna spridit sig över våra äggar. Även om vi står ner dem varje år, säger de.

dagens diskussion inte väntat optimistisk. Jättebalsaminer, och så även andra invasiva arter, har intagit byn och de hoppas på mer effektiva metoder än att plocka för hand.

– Skulle det vara möjligt kunde vi ha plockat tvåhundra påsar fulla med jättebalsaminer. Vi måste ha effektivare metoder för att få ett skad på dem, säger en av dagens talkokrafter.

Och det är även projekt Inspects huvudsak. Projektet undersöker allt från till vilken arbetsmetod och vilka resurser som ska bekämpa de invasiva arterna – en gång för alla. Lönnblad Björkholm listar många metoder medan han lyfter jättebalsaminer ur jorden. Bland annat pratar han optimistiskt om pelargonyxa som bekämpningsmedel och getter som arbetskraft. Och i Sverige lär man sig Finland taliastrategier.

– Till slut ska vi utvärdera och hitta de mest effektiva sätt att bekämpa de invasiva arterna, säger han.

Text och foto: **Edna Håkansson**
edna.hakansson@vasabladet.fi
(09-7940 547)

Kitketty jättipalsami päättyy jätesäkkiin

YLISTARO Ylistaron Malkakoskella tehtiin hyökkäys vieraslaji jättipalsamin hävittämiseksi Kyrönjoen ranta-alueelta.

Kyrönjoen vieraslajitiedotus ja -torjunta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta (ely) oli järjestänyt kokkailan Malkakosken länsipuolella. Tavoitteena oli poistaa mahdollisimman paljon jättipalsamia laskuojien varsilta.

– Ely-keskuksessa on aloitettu vieraslajien kartointi Kyrönjoella jo vuonna 2018, selvitti **Anna Lähde**.

– Vieraslajeista on tiedotettu koko hankkeen ajan sosiaalisessa mediassa, monissa kirjastoissa ja paikallislehdissä. Olemme järjes-

Marianne Uusi-Illikainen esitteli, miten hennot juuret jättipalsamilla on.

täneet vieraslajien torjuntatalkoita aiemmin muun muassa Alavudella ja Kurikassa.

Malkakoskella jättipalsa-

mi on levinnyt jokirannasta monien laskuojien pientareille.

Jättipalsamin hävittäminen on Lähteen mukaan paljon helpompaa kuin esi-

Ely-keskuksen työntekijät Marianne Uusi-Illikainen, Salla Pitkänen, Lari Haapaniemi ja Anna Lähde kävivät neljättään jättipalsamin kimppuun Malkakosken rantamilla.

merkiksi jättiputken, kurturuusun tai komealupiinin, sillä palsamin juuristo on pieni ja hento. Esimerkiksi jättiputken vahva juuristo on kaivettava maasta lapiolla, sillä rungosta kiskomalla se ei lähde maaperästä.

– Jättipalsamin siemenet leviävät tehokkaasti, sillä kukinto ikään kuin räjähtää siementen kypsyttyä ja lennättää siemenet viiden, kuuden metrin päähän, selvitti **Marianne Uusi-Illikainen**.

Siksi sitä on kutsuttu myös "paukkupalsamaksi". Kasvit voi nyhtää maas-

ta helposti, ja ne pannaan jätesäkkeihin myöhempää polttamista varten.

Poistettuja jättipalsameita ei saa viedä kompostiin tai heittää luontoon, sillä sieltä ne leviävät hallitsemattomasti uudelleen pelloille ja ojanvarsille.

Jättipalsamin oikea poistamisaika on ennen kasvin kukintaa. Työ on tehtävä viimeistään ennen kuin kasvin siemenet kypsyvät.

Vieraslajien hävittämistyötä riittää Etelä-Pohjanmaalla. Komealupiini on levinnyt monien valtateiden varsille, joissa se muo-

dostaa valtavia kasvustoja. Niiden kitkennässä on iso työ ja siitä syntyy todella iso kustannus.

Anna Lähde kertoi, että Issakkylässäkin järjestetään loppukesästä vieraslajien hävittämistalkoot.

– Vieraslajien hävittäminen ei onnistu vain yhden kesän työllä, vaan työtä on tehtävä samoilla paikoilla monena kesänä, Marianne Uusi-Illikainen huomautti.

Malkakosken talkoita ei onnistunut täydellisesti, sillä varsinaisia talkoolaisia ei ilmaantunut lainkaan.

– No, kiskomme tämän illan jättipalsameita ojan penkasta neljän hengen voimalla. Voi olla, että kova helte ja sateen pelko säikyttivät talkoihin aikoneet pois paikalta, Lähde arveli.

Kokkien rinnalla järjestetään myös "soolotalkoita", jolloin kukin voi mennä omatoimisesti hoitamaan oman osuutensa vieraslajisodassa.

Vieraslajien torjuntaa Kyrönjoen rantamilla rahoittaa Kyrönjoki-rahasto.

JUHANI PERÄMÄKI

Työtä on tehtävä samoilla paikoilla monena kesänä.

MARIANNE UUSI-ILLIKAINEN

Vieraskasvijätteet jätesäkeissä Kaavontönnän ekopisteeseen

VÄHÄKYRÖ Kotipihalla rehottavasta jättipalsamista tai portinpielen kurturuususta pääsee nyt helposti eroon. Vieraskasvijätettä voi viedä tämän viikon ajan Kaavontönnän Rinki-ekopisteeseen Vähäkyrön kirkonkylässä.

Keräyspaikkaan on pystytetty keräyksestä kertova kyltti.

Vieraskasvijäte pitää sulkea huolellisesti jätesäkkeihin, jotteivat vieraskasvit pääse leviämään juuriensa ja siemeniensä avulla.

Haitalliset vieraskasvilajit

kuten lupiini, jättipalsami, kurturuusu ja jättiputket valtaavat monilla alueilla tilaa luonnonvaraisilta kasveilta. Ne myös haittaavat pölyttäjien lisääntymistä.

Luonnonvarainen lehtopalsami joutuu väistymään tehokkaamman kilpailijan jättipalsamin tieltä.

Kurturuusun siemenet kulkeutuvat lintujen matkassa saariston hiekkarannoille, jossa ne pääsevät kasvamaan laajoiksi kasvustoiksi. Laajat kurturuusukasvustot voivat lopulta estää kokonaan rantojen

Ely-keskuksessa työskentelevä Anna Lähde kannustaa kitkemään vieraslajeja.

virikistyskäytön.

Vähäkyrön keräyspiste on osa Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ely) ja Vaasan kaupungin tekemää vieraskasvilajien torjuntatyötä.

Vähäkyrön Kirkkosaaresa on myös jättipalsamin kitkentäkökkä tänään 26. heinäkuuta. Kökässä saa neuvoja vieraskasvilajien torjumiseksi omassa pihassa. Siellä kerrotaan samalla lisää vieraskasvijätteen keräyksestä.

8.9. Liite 9: Puistokyltti

Tiedätkö sinä, mitä ovat vieraslajit?

Vieraslajit ovat lajeja, joita ihminen on auttanut tahallisesti tai tahattomasti leviämään jonkin mahdollisuuksien mukaan, kuten vuoriston tai valtameren yli. Suurin osa vieraslajeista ei menesty uudella elinalueellaan, mutta jotkin lajit selviytyvät hyvin. Vieraslajeilla ei ole Suomessa luontaisia vihollisia, joten paikallisessa ympäristössä selviytyvät vieraslajit pääsevät leviämään hallitsemattomasti. Vieraslajit valtaavat elintilaa muun muassa alkuperäisiltä keto- ja niittykasveilta. Lisäksi ne ovat haitaksi pörräisten selviytymiselle, esimerkiksi lupiini ei sovellu kaikkien hyönteisten ravinnoksi toisin kuin niittykukat.

Haitallisimpia vieraslajeja Suomessa:

 Jättipalsami	 Jättiputki
 Lupiini	 Kurtturuusu

Mitä voimme tehdä?

Vieraslajien torjunnassa on ensisijaisen tärkeää estää lajeja leviämästä enempää. Hyvä keino estää kasvien leviäminen on poistaa niiden kukinnot. Myös koko kasvin niittäminen estää kasvien leviämistä. Muista huolehtia kasvijätteen hävittämisestä asianmukaisesti, jotta vieraslajit eivät pääse leviämään uusille alueille. (Huom! Älä lähde torjumaan jättiputkea ilman asianmukaisia suojavarusteita)

VARO SEKOITTAMASTA VIERASLAJEJA SUOMALAIISIIN ALKUPERÄISLAJEIHIN!

LISÄÄ AIHEESTA

Vieraslajit.fi

8.10. Liite 10: Postilaatikkomainos Kurikka

Tule mukaan soolotalkoisiin!

2.7.-15.7.2021

Tänä kesänä on käynnistynyt valtakunnallinen soolotalkookampanja. Soolotalkoilla pyritään kitkemään haitallisia vieraslajeja pois luonnosta. Haitalliset vieraslajit valtaavat tilaa alkuperäisiltä suomalaisilta lajeilta, esimerkiksi ketokukilta. Ketokukat ovat kauneutensa lisäksi elintärkeitä hyönteisille, joista me kaikki olemme riippuvaisia. Hyönteiset pölyttävät muun muassa hedelmäpuita ja marjoja ja takaavat, että saamme loppukesästä nauttia luonnon herkuista. Haitallisia vieraslajeja Suomessa ovat jättipalsami, lupiini, kurturuusu sekä jättiputki.

Keisitien ja Ratastien risteykseen on nyt pystytetty jättipalsamin soolotalkoopaikka. Soolotalkoopaikalle voit mennä kitkemään jättipalsamia itsellesi sopivana ajankohtana. Jättipalsameja voit kitkeä myös omasta pihastasi. Jättipalsamit tulee sulkea jätessäkeihin ja laittaa polttokelpoiseen jätteeseen. Soolotalkoopaikalta löydät tarkemmat ohjeet. Voit myös jakaa oman talkookokemuksesi

somessa #soolotalkoot.

Kiitos, että osallistut jättipalsamin torjuntaan!

Lisätietoja Anna Lähde 0295 027 043 Marianne Uusi-Illikainen 0295 027 044

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus vieraslajitiedotus ja -torjunta

8.11 Liite 11: Tiedote

Vieraslajitiedottamista ja -torjuntaa jatketaan tulevana kesänä Kyrönjoen ja Lapuanjoen alueilla (Pohjalaismaakunnat)

8.6.2021 08:00:00 EEST | [Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus](#) | [NTM-centralen](#) | [Södra Österbotten](#)

Jaa [f](#) [in](#) [t](#) [p](#) [e](#) [w](#)

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen vesistöyksikön vieraslajiharjoittelijat jatkavat Kyrönjoella ja Lapuanjoella aikaisempina vuosina aloitettuja vieraslajitiedotus- ja torjuntatoimia. Edellisten vuosien tavoin järjestämme torjuntatalkoita ja vieraslajeja tehdään tunnetuksi kirjastonäyttelyissä sekä markkinoilla. Kesän kuluessa vieraslajit ja torjuntatalkoot tulevat näkymään niin sosiaalisessa mediassa kuin myös paikallislehdissä.

Jättipalsami

Haitalliset vieraslajit ovat levinneet ihmisen avulla Suomen luontoon ja aiheuttavat haittaa ekosysteemeille, elinkeinoelämälle ja ihmisten terveydelle. Maailmanlaajuisesti vieraslajit ovat toiseksi merkittävin uhka lajien monimuotoisuudelle. Haitallisista vieraskasvilajeista luontoon ovat karanneet Suomessa mm. jättipalsami, jättiputket, kurturuusu ja komealupiini. Luontaisten vihollisten puuttuessa vieraskasvilajit leviävät tehokkaasti ja muodostavat laajoja kasvustoja syrjäyttäen alkuperäisen kasvilajiston. Ne kilpailevat alkuperäisten kasvien kanssa pölyttäjästä, ravinteista ja vedestä. Kyrönjoen ja Lapuanjoen varsilla haittaa aiheuttavat etenkin laajat jättipalsamikasvustot, jotka sitovat maaperää huomattavasti nopeammin kuin alkuperäinen kasvilajisto altistaen jokipenkereet eroosiolle ja sortumille. Jotta vieraslajien alkuperäiselle lajistolle, taloudelle ja terveydelle aiheuttamat haitat jäisivät mahdollisimman pieniksi, vaaditaan torjunnassa pitkäjänteistä yhteistyötä.

Jotta edellisten vuosien talkooponnistukset tuottavat tulosta, ja vieraslajit saadaan hävitettyä paikoilta, vieraslajien esiintymistä tarkkaillaan ja torjuntatoimia jatketaan kohteilla viime kesältä tutulla innokkuudella. Vieraskasvilajien torjuntaa saadaan ennestään tehostettua järjestämällä talkoiden rinnalla soolotalkoita. Näissä kuntiin on osoitettu paikkoja, joissa vieraslajeja voi käydä kitkemässä omatoimisesti sopivana ajankohtana. Asukkaita myös rohkaistaan vieraslajien torjuntaan tarjoamalla apua ja neuvoa vieraskasvijätteen hävittämisessä. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen vieraslajiharjoittelijat auttavat mielellään paikallisten talkoiden järjestämisessä. Mitä enemmän innokkaita osallistuu vieraslajien torjuntaan, sitä varmemmin onnistutaan estämään ja rajoittamaan niiden leviämistä jokivarsilla.

Vieraslajitiedotusta ja -torjuntaa Kyrönjoella rahoittaa edellisten vuosien tapaan Kyrönjokirahasto ja Lapuanjoella Lapuanjokirahasto. Kyrönjoella tiedotusta ja torjuntaa tehdään myös osana Interreg Botnia Atlantica -ohjelman rahoittamaa INSPECT-hanketta.

Terveisiä vieraslajiviidakosta

Posted on 10.8.2021

Vieraskasvilajien torjunta alkaa olla tältä kesältä ohi. Lupiinien tummaksi tuuleentuneet palot halkeavat. Puutarhahanskojen hipaistessa jättipalsamia sen siemenkodat ratkeavat ampuen siemenet metrien päähän. On aika potkaista saappaat kaapin nurkkaan ja tarkastella mennyttä kesää. Ojan varressa kasvavasta jättipalsamista saatiin ehkä torjuntavoitto, mutta tienvarrella menetettiin alaa lupiinille.

- Haitalliset vieraskasvilajit ovat lajeja, jotka leviävät tehokkaasti ja valtaavat alaa alkuperäiseltä kasvillisuudelta aiheuttaen samalla haittoja taloudelle ja terveydelle. Vasemmalla kuvassa jättiputki (*Heracleum persicum* -ryhmä) ja oikealla etelänruttojuuri (*Petasites hybridus*).

Vieraskasvilajit valtaavat alaa luonnonvaraisilta kasveilta

Kuluneen kesän harjoittelun aikana kahlaaminen vieraslajiviidakossa on tullut tutuksi. Milloin olkapäitä hipovat jättipalsamien sahalaitaiset lehdet, milloin taas etenemisen pysäyttää jättiputken valtava lehtilapa. Yhdessä kurturuusun ja komealupiinin kanssa jättiputket ja jättipalsami kuuluvat joko kansallisessa tai EU:n vieraslajiluettelossa haitallisiksi vieraskasvilajeiksi määriteltujen kasvien joukkoon. Näin ollen kasvien kasvattaminen ja levittäminen ympäristöön on kielletty vuonna 2016 voimaan tulleen vieraslajeja koskevan lain myötä (laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta). Yhteistä näille kaikille neljälle vieraskasvilajille on niiden kyky levitä tehokkaasti ja vallata alaa luonnonvaraisilta kasveilta, jolloin ne aiheuttavat huomattavan uhan Suomen luonnon monimuotoisuudelle.

Vieraskasvilajien muulle luonnolle ja elinkeinoille aiheuttamaan uhkaan on havahduttu laajalti. Niin kunnat, yksityiset maanomistajat kuin maata omistamattomat luonnossa liikkujatkin ovat ryhtyneet torjumaan vieraslajeja niittäen, kitkien, juurakoita kaivaen ja kasvustoja näivettäen. Lähtökohtaisesti vastuu ja velvollisuus vieraskasvilajien torjumisesta on maanomistajalla.

Vieraskasvilajien hävittämiseen liittyy monenlaisia haasteita

Vieraskasvilajien hävittäminen omalta pihamaalta ei ole kuitenkaan ongelmaton. Torjunnassa syntyneen kasvijätteen käsittelyssä tulee olla varovainen, sillä monet vieraskasvilajit leviävät tehokkaasti juurten ja siementen avulla. Juuria ja siemeniä sisältävä kasvijäte onkin poltettava, mikä ei aina kuitenkaan onnistu omassa pihassa. Tällöin kasvijäte on kuljetettava jäteasemille, jotka ottavat peräkärtyllisen vieraskasvijätettä vastaan pientä maksua vastaan. Kuitenkin vieraskasvijätteen vieminen maksua vastaan pitkänkin ajomatkan päästä jäteasemille mielletään toisinaan hankalaksi.

— Vieraskasvijätteen keräyspisteet saavuttivat suosiota muun muassa Mustasaarella ja Lapualla.

Kysyimme Facebookissa Avoin kuvapäiväkirja maaseudun tuottajilta -ryhmässä, mikä innostaisi ja kannustaisi maanomistajia torjumaan vieraskasvilajeja omilla tonteillaan. Kommenteissa korostettiin kasvijätteen hävittämisen helpottamista sekä tarvetta selkeille ohjeille kasvijätteen lajittelusta jätteenkäsittelylaitoksella. Kunnilta toivottiin myös erillistä keräyspistettä kesäksi vieraskasvilajijätteelle. Kuluneen kesän aikana vieraskasvijätteen keräyspisteet Mustasaarella ja Lapualla ovatkin osoittautuneet suosituiksi, ja paikalliset ovat tuoneet lavoille vieraskasvijätettä säkeittäin.

Keskustelussa kävi myös ilmi vieraskasvilajien nopean leviämisen tuomat haasteet niiden torjunnalle. Vaikka kasvit saisi kitkettyä omalta pihamaalta, saattavat vieraskasvit levitä paikalle naapurin tai kunnan maalta. Eikä ELY-keskus ole vieraskasvilajien torjunnassa muita edellä. Päinvastoin tien varret niitetään usein vasta sitten, kun lupiini on jo siementänyt. Onnistuneen torjuntatyön edellytys onkin yhteistyö. Sen lisäksi, että yksityiset maanomistajat kitkevät ja niittävät vieraslajikasvustoja omissa puutarhoissaan ja pihoissaan, on kuntien ja ELY-keskuksen hoidettava vieraslajit pois omilta alueiltaan.

- Komealupiinit (*Lupinus polyphyllus*) ovat monin paikoin vallanneet tienpientareet. Vielä ei kuitenkaan ole liian myöhäistä ryhtyä torjuntatoimenpiteisiin.

Yhteistyö ja sinnikkyys ovat avainasemassa vieraskasvilajien torjunnassa

Moni kunta on jo tarttunut haasteeseen. Kesän aikana kuntien kesätyöntekijät ovat kitkeneet vieraslajeja muiden viheralueen töiden ohella, ja uusia keinoja vieraslajien torjunnassa on otettu käyttöön. Jättipalsamia torjutaan esimerkiksi Vaasassa toista kesää kuumahöyrykoneella, kun taas vuohet osallistuvat torjuntatalkoisiin laiduntamalla vieraslajeja muun muassa Kurikassa.

Ajanpuute sekä rajalliset resurssit muodostavat haasteen myös kuntien vieraslajien torjuntaan. Puisto- ja viheralueet vievät suuren osan viheralueyksikön työajasta, jolloin aikaa ei riitä vieraslajien torjuntaan joutomailla. Nämä alueet ovat usein torjunnan kannalta haasteellisia siksikin, ettei niittäminen onnistu, vaan torjunta on tehtävä kitkemällä. Tällaisissa paikoissa vieraslajien kitkentätalkoot ovat osoittautuneet suureksi avuksi. Kesäharjoittelun aikana olemme itsekin tasapainoilleet useamman kerran Seinäjoen Sahalammen kivikkoisissa saarekkeissa jättipalsameja kitkien. Myös Vaasan kaupungin viheralueyksikkö kokee saaneensa talkoista apua jättipalsamin torjunnassa.

- Jättipalsamin (*Impatiens glandulifera*) kitkeminen on helppoa sen hennon juuriston vuoksi. Talkoovoimin kitkentä sujuu mukavasti.

Kuluneena kesänä käynnistynyt valtakunnallinen soolotalkookampanja on tuonut lisää työvoimaa kaupunkien lupiini- ja jättipalsamiesiintymien torjumiseen. Samalla se mahdollistaa ensi kerran paikallisten osallistumisen jättipalsamin torjuntaan omaa pihaa laajemmalla alueella. Kasvien juurineen kitkeminen ei kuulu jokamiehenoikeuksiin, mutta soolotalkoiden myötä jättipalsamia voi kitkeä useilla alueilla. Etelä-Pohjanmaalla soolotalkoita järjestettiin muun muassa Seinäjoella ja kaupunki aikoo jatkaa soolotalkoita myös tulevana kesinä.

Vaikka vieraslajit eivät päästä torjujaa helpolla, ja aiheuttavat sinnikkyydessään monia haasteita niin kasvijätteen hävittämiselle kuin myös torjunnan ajoittamiselle, olemme kuluneen kesän harjoittelumme aikana huomanneet ratkaisujen moninaisuuden. Vieraslajien keräyspisteet, naapuruston kesken toteutetut torjuntatalkoot, jättipalsamia laiduntavat vuohet ja lampaat sekä valtakunnallinen soolotalkookampanja ovat osoittaneet, miten monin eri tavoin vieraslajiongelmia voi lähestyä. Miten tahansa vieraslajeja torjuukaan, onnistuneen torjunnan salaisuus on sinnikkyydessä, seurannassa ja yhteistyössä!